

To Joannis

VERA ET

PROPRIA ENARRATIO
DICTI CHRISTI IOANNIS
VI. Caro non prodest quicquam, &c.
à Reuerendo uiro sanctæ memoriæ
D. MARTINO Luthero scripta contra
Sacramentarios, & in sermonem Latinum
per IOACHIMVM Vuest
phalum conuersa.

Gene. 3:

Et ait Dominus ad serpentem, Inimicitias ponã
inter te & mulierem, & semen tuum & semen
illius, ipsum cõteret caput tuum, & tu
insidiaberis calcaneo eius.

FRANCOFORTI
apud Petrum Brub.

Anno Domini

1554.

A 2203

1713

PIO LE

CTORI DEI GRATIAM

ET IN VERA DOCTRINA

*Catholicæ fidei integritas
tem optat*

Ioachimus Vuestphalus.

V in horto inter odoratas herbas Zizania ubertim crescunt, & terram late occupant, si neglecta non euellantur, & extirpentur, Ita in Ecclesia, quæ Dei est hortulus, falsa doctrina radices agit, & serpit late, si non labore, & cultu assiduo ab erroribus pullulantibus repurgetur. Error de sacro sancta Domini nostri cæna, ante annos ferme triginta exortus, magna incrementa sumit, & inualescit hoc tempore, inde nimirum, quia multi, quanto possunt opere, ista Zizania disseminant, fouent, & tuentur, nemo uel pauci admodum euellant.

Hæresis tollens ex Eucharistia corpus & sanguinem Domini præ alijs infestat & inficit exteros populos in ijs regionibus, in quibus ferè fautores falsi dogmatis funguntur tam ciuili quàm

ecclesiastica administratione, & sibi studio habent, placita sua propagare, & in eam persuasionem alios inducere, quæ alte in eorum animis insidet, nõ aliter quàm si cum indubitata ueritate, & fide catholica per omnia consentiat.

Nemo ibi uel uoce uiua pro concione, uel scriptis malo resistit, nec facile cuiquam permittitur, ut quod rectè pieq; sentiat, palàm profiteri, & quod sanæ doctrinæ aduersetur, redarguere audeat impunè. Si quis adoriatur hydræ istius caput resecare, uel saltè si quisquam præbeat significationem ab alijs se dissentire, non bene aliquo apud Sacramentarios loco constiterit. Non alijs itaq; sermones, quoties fit mentio de sacratissima synaxi, ingeruntur auribus & animis, nec alijs in eorum libris leguntur, quàm qui rectam fidem labefactant & subuertüt, falsam insinuant, alunt & confirmät.

Pauca extant latine scripta, quæ fideles Ecclesie custodes opposuerunt ad cohibendum errorè cū emergeret & dilataret se primum. Libri uulgati in latina lingua non multi ex Germania perueniunt ad exteros, iamq; ante tot annos diuenti ne quidem reperiütur uenales. Ut maxime ad alias nationes importentur, perpauci tamè intelligunt eos, propter latini sermonis ignorantiam, Bona pars librorum in hoc genere prodijt Germanico

manico idiomate conscripta pro Ecclesijs Germania, ut omnibus suppeteret copia legēdi ac prēmuniēdi se, ne uicina cōtagia laderēt. Sed ut libri illi gnaris Teutonicæ linguae inseruiūt, ita nihil cōferūt ignaris. Indefessus religionis multis seculis contaminatæ repurgator D. Luther: quādiu superstes in suo decurrebat curriculo, repressit fortiter impressionē factam à copijs pro noui dogmatis defensione facientibus stipendia. Auditores suos uoce instruxit, alios longius disitos scriptis armavit, exstimans, ne utiq̃ ferendum, ut dum uetustos errores permultos & graues repurgaret, alij noui, sub prætextu emendationis, irruptione facta, Ecclesias uixdum instauratas subuerterent.

Inter labores multos & difficiles exantlatos tanquā ab Hercule indefatigato, pugnante cum omnibus monstris, non leuissimum sustinuit in dimicatione diuturna contra Sacramētarios Antagonistas non segnes nec remissos, qui inter aduersarios omnes, quamuis molestos, præbuerunt illi uiro multū negocij & molestiæ, neq; ullo modo aut ulla parte alijs cesserunt aciem styli in eum stringendo.

Non minimā inter præclara eius opera deposcūt sibi laudem tres libri quos scriptos reliquit pro adserenda corporis & sanguinis Christi præsentia in coena, ad repellendū falsitates ab inflatis spiritibus introductas. Per magna inde utilitas redijt ad

quamplurimos: præcluserunt uiam ne latius erum-
peret contagio, præsertim in Ecclesijs Germanis
cas uicinas, alicubi sanauerunt iam infectos, dubios
& nonnihil uacillantes confirmauerunt, perplexos
& irretitos istorū strophis uersutus explicue-
runt, reduxerunt in uiam abreptos ad deuis, con-
seruarunt nonnullos intactos etiam inter Sacramē-
tarios, alios cōmouerunt, ut accuratius discussa cō-
trouersia, & inquisito uero, reciperent se in Eccle-
siae castra, unde seducti transfugerunt, ita alijs fue-
runt pro alexipharmaco, alijs pro antidoto, alijs p
salubri medela. Non minus adhuc in illis locis ha-
berent efficacie, ubi Infaelix lolium, & steriles do-
minantur auenæ, si in nota lingua copia legendi
daretur, uel seductis, uel uersantibus in periculo,
ne seducantur, addo insuper, profuturos etiā ipsis
ducibus & magistris aliorum, saltem aliquibus, si
paulisper sepositis falsis suis persuasionibus ad ani-
mum admitterent inquirere ueritatē, et manifestæ
ueritati uellent cedere.

Paralogismos, sophismata et præstigias sacramē-
tariorum perspicue, euidenter, uere, grauitè, &
solide dissoluit, refutat, & redarguit, ut præditus
mediocri iudicio, & non negligenti adhibita ani-
maduersione, his adiutus deprehendat istorum fal-
lacias, & pudor sit ei, qui non omnino posuit pu-
dorē, dissentire, & necesse habeat uictū se fateri, et
detestari

detestari errorem. Speciosissima & nervosissima
 Quaeq; argumenta seu potius humana sapientiae no-
 emata, in quibus Sacramentarij collocant summam vi-
 storiae, collata cum illius claris, firmis, & solidis de-
 monstrationibus plane apparent non dedita ope-
 ra cecutienti, esse stipulae & ficulnea praesidia.

Scrutati sunt per annos aliquot omnes indagi-
 nes certamine feruente, intenderunt omnes nervos
 ingenij, & omne rationis acumen, commenti sunt,
 quicquid valet humana sapientia in mysterio abdi-
 tissimo comminisci, ornarunt sua inuenta quocunq; po-
 tuerunt colore, specie et fuce, nihil admodum relictum
 est discipulis ad nouam inuentionem, repetunt dictata
 magistrorum, quamquam uariata, & alio habitu uestita,
 adhibent & usurpant monstratas ab illis artes. Cum
 adflectant discipuli laudem solertiae et nouae inuen-
 tionis, deformiorem edunt partem, & deteriora, quam
 magistri unquam proferunt. Labyrinthi omnes reclusi,
 nodi rescissi sunt a Lutbero. Suppeditat nobis tres
 libri, quibus ille laqueos magistrorum dirupit, arma
 ad infringendum nexus fallaciarum, quantumcunq; ar-
 ctis & perplexis uinculis constringunt & connectunt
 suos funiculos, quibus alios implicat. Verum quo mi-
 nus his armis utatur Germanicum sermonem non intelli-
 gentes illud obstat, quod preclara illa tria opera com-
 mentur in Teutonice oratione, & non dum quisquam latine ca-
 uertit. Cur tanto annorum spacio praetermissa sit

EPISTOLA

uersio in magno numero eorum quibus suppetebat facultas transferendi, & æque dignum erat, in his, quàm alijs eiusdem authoris, scriptis uertendis operam & tempus impendere, præsertim quando non minus ibi operæ precium fecissent & uiliter collocassent horas & labores, quàm alibi fecerunt, causas non facile dixerim. Cessatum est hætenus in hac parte non sine graui periculo & damno Ecclesiæ, & adhuc non absq; publico incommodo uersio posthabetur præ alijs negocijs, nõ tamẽ perinde necessarijs & frugiferis, quàm si labor sumeretur in illis libris in latinum sermonem transponendis. Pergrata & ex animi uoto ea res fuerit sacramentarijs, & ex sententiâ illis euenerit, si nunquam latina ciuitate donentur. Iam tum gratulabantur sibi et tripudiabant, cum primum in publicum uenissent, Germanico, non latino eos sermone loqui. Certè tamdiu neglecta uersio non parua causa est, cur hæresis ista obtineat ubiq; apud exteros, ubi lux aliqua ueræ doctrinæ radios suos spargit, Et cur Sacramentarij ubiq; extra Ecclesias Germanicas triumphent & obtineant regna. Permoebunt tandem aliquos miseræ Ecclesiæ clades & incuperabilis iactura animarum, ut libros tam utiles & necessarios translatos legendos dent ubiq; linguæ latinæ peritis. Interea conatus sum interpretari unam partem libri secundi refutantis duo argumenta

gumenta Sacramentariorū, alterum de ascensione Christi in cœlum, alterum de loco Ioannis cap. 6. Caro non prodest quicquam. Non mihi uacabat integrū librum latinum reddere, & uidebam interpretationem requirere meliorem artificem, in deo alijs totius libri uersionē relinquenti, uisum est transferre posteriorem partem.

Concionem Christi ab Euangelista Ioanne descriptam cap. 6. trahunt Sacramentarij ad negandam presentiam corporis & sanguinis Domini in sacra eius cœna, & tamen sibi contradicunt ipsi: carnē in illa cōcione exponūt pro diuinitate Christi, et ita suā ipsimet reprehendūt falsam istā adserationem, quòd de uno eodemq; argumento sermo sit in illa concione & in cœna Domini. Si enim caro ibi significat diuinam naturam in Christo, nihil ad concionem illam pertinet cœna, in qua corpus & sanguis Domini distribuuntur. Nam corpus eius non est diuinitas, neq; diuinitas est corpus eius. Veteres quædam uerba Christi in eo sermone exposuerunt de cœna Domini, non contra, sed secundum uerba Christi dicentis, Hoc est corpus meum, non negauerunt, sed adfirmarunt inde, corpus Christi edi in cœna. Sacramentarij patrum auctoritatem ita allegant, ut falsum esse pronuncient, quod illi inherentes Christi uerbis pro uero habuerunt. Ex tota concione etiam contra præcedentia abutun-

tur perfidē una sententia Christi, qua respondet eo offensus, quòd diceret carnem suam uerè esse cibum, et uitam non habituros qui non edant carnē eius, cum dicit, Caro non prodest quicquid. Hæc enim uerba opponunt uerbis cœnæ: hoc est corpus meū: contendunt ea dicta esse de carne Christi, negant non solum in cœna corpus Christi prodesse, sed etiā adesse ibi et edi. Sed Lutherus uiolentā et impiā istam detorsionē copiose refutauit, ut man istū faceret, qua religione, fide, reuerentia, et pietate scriptura tractetur à Sacramentarijs, et quæ nihili, uana, et falsa oporteat esse reliqua argumenta quæ undiq; multa coaceruant, cum in uno, quod gloriatur esse firmissimā arcē et propugnaculū sui dogmatis, deprehendantur tam uiolenti, perfidi et improbi deprauatores. Id quanquā satis eluceat ex refutatione D. Lutheri, tamē summam hic perstringemus, oppositis per antithesin uera sententia uerborum Christi, et istorum deprauatione et corruptelis.

Caro hominis non prodest, Ergo caro filij hoīs et filij Dei non prodest. Caro uiciata peccato nihil prodest, Ergo caro sancta Christi nō prodest.

Caro repugnans spiritui Dei inutilis est, Ergo caro Christi consentiens spiritui non est utilis.

Caro uacua spū Dei nihil conducit, Ergo caro Christi plena spiritu Dei et in qua habitat plenitudo diuinitatis non conducit.

Caro Christi non prodest carnalibus, Ergo nec

spiritu alibus. Caro nō prodest ijs qui uerbis Christi non credunt, q̄ sint spiritus & uita Ergo corpus Christi nō prodest credentibus, uerba eius esse spiritum & uitam

Caro Christi non prodest Capernaitis & sacramentar̄s murmurātibus & querentibus, quō pōt hic carnē suā dare ad edēdum, Ergo corpus Christi nō pdest nō murmurātibus, sed acquiescentibus, & contentis Christi uerbis.

Caro Christi nō prodest sine fide seu infidelibus, Ergo cū fide & fidelibus corpus eius nō prodest.

Caro Christi nō pdest comesta, quo mō Capernaita intellexerūt crasso mō sicut in macello uenditur, & dentibus dilaniatur. Ergo corpus Christi non prodest manducatū eo modo, quo à Christo datur in Eucharistiæ Sacramento.

Caro nō prodest in Thyestæ cœna, Ergo corpus Christi non prodest in sacra eius cœna.

Caro non prodest uisibiliter & sensibiliter māducata, Ergo corpus eius nō prodest in pane Domini manducatū inuisibiliter & non sensibiliter.

Caro Christi prodest cesa non ambesa inquit Zuinglius, hoc est, caro Christi immolata prodest, Ergo in usu data nobis non prodest.

Tam multas abominabiles blasphemias cumulāt Sacramentar̄s, cū hoc dictū: Caro nō prodest quicq̄ detorquent ad carnem Christi, & ad manducationem cœnæ Dominicæ, in qua datur corpus Christi

de diuinatantum natura dicuntur : secundum istā enim hæc omnia est.

Renouatur hoc tempore execrabilis contumelia in sanctissimam carnem Christi. Adimitur eius carni, obedientiæ, sanguini, & morti iustificatio. Negant iam pridem suborti prophetae, sanguinem Christi iustificare, perinde ut Sacramentarij negant uiuificare.

Zuinglius pronunciat, Christum, quatenus filius Dei est, esse cibum animæ, quatenus homo est, hunc honorem illi non desert. Ita contendunt iam pseudoapostoli, Christum secundum diuinam naturam, seu quatenus Deus est, iustificare, non quatenus homo est, neque secundum humanam naturam, Cum eodem agatur spiritu, idem commentū adferunt, quod illi, & dicunt per carnem Ioannis sexto intelligi diuinitatem in carne, sed contra istos, secundum ueram orthodoxam fidem, docet Lutherus in sua consultatione, & ante eum aliquot seculis Cyrillus super Ioan. ubi ait capite decimoquarto, his ut sequitur uerbis: Quoniā igitur Saluatoris caro uerbo Dei, quod naturaliter uita est, coniuncta uiuifica effecta est, quando eam comedimus, tum uitam in nobis habemus, illi coniuncti quæ uita effecta est. hæc de causa in exuscitandis mortuis non solummodo

modo uerbo atq; imperio, ut Deus, utebatur, uerumetiam carnem suam, quasi cooperatricem, nonnunquam adhibebat, ut reipsa ostenderet, carnem quoq; suam, quoniam sibi coniuncta est, uiuificam esse.

Rursum capite decimoquinto dicit: *Mas* net inuiolata utraq; natura, & unus ex utrisque Christus est, sed ineffabiliter, & ultra quam possit mens humana intelligere. Verbum humanitati coniunctum totam in seipsum ita reduxit, ut indigentia uite possit uiuificare: sic interitum à humana natura expulit, ut mortem, quæ peccato plurimum poterat destruxit. quare qui carnem Christi manducat uitam habet æternam, habet enim hæc caro Dei uerbum, quod naturaliter uita est.

Et capite decimo sexto: Sanctum uero Christi corpus ad immortalitatem, & uitam æternam nutriens cibus est.

Propter perniciosas imposturas pseudoprophetarum tam opus est legi latine hanc partem in altero & in postremo libro magnæ confessionis de Eucharistia, ubi plenius totam disputationem tractat de Alloesi & cõmunicatione idiomatum, quam apud Germanos in Teutonico sermone, quem quis callent, nihil indigent interpretatione.

Verti autem non exquisitè, non adfectata elegantia aut splendore aliquo orationis, sed familiariter & perspicuè, contentus simpliciter reddidisse latino sermone sententiã authoris, à qua uel in minimo discedere religio mihi fuit: neq; sine aliquo periculo fieri posse existimaui in tanta causa & de tantæ rei dimicatione: in alijs rebus leuioris momenti putauerim interpretes maiorem libertatem sibi sumere & usurpare in transferendo posse. Bene lector per
Christum Vale.

VERA

VERA ET PROPRIA E-
 NARRATIO DICTI CHRISTI
 Ioannis vi. Caro non prodest quic-
 quam : à reuerendo uiro Sanctæ
 memoriæ D. Martino Luthero scri-
 pta contra Sacramentarios, & in ser-
 monem latinum per Ioachi-
 mum Vuestphalum
 conuersa.

DICTVM Christi Ioann. VI. Ca-
 ro non prodest quicquam, Oeco-
 lampadius gloriatur esse aha-
 neum suum murum, ac quidem
 bene illi opus erat, ita rem se ha-
 bere: sed si falsum est (ut Sacramentarij placet) quic-
 quid difficile est credere, à uero certè distat longissi-
 mè hunc murum esse illius ferreum. Ego enim diffi-
 cillimè credo. Mihi potius uidetur esse charta-
 ceus, qui fortassis habet colorem ferri. Primum, cū
 ex scriptura fidem facere debent Sacramentarij,
 carnem hoc loco de Christi carne intelligi oportet
 re, id quod scire maximè refert, & quod præcipue in
 questionem uenit, faciunt suo more, transiliunt le-
 uiter, sumunt & proponunt hoc quasi probatum, &

perinde ac si iam parata uictoria triumphum retulerint, uociferantur, Eia apud nos indubitata est ueritas. Bone Deus, quis interrogat uos, quid uobis uideatur? quisne requirit, quidnam uos pro certo habeatis? Quoties iam audiuistis, hæc duo, possibile & necessarium, longius inter se distare, quam cælum & terra, id quod etiam pueri & cuiusuis lingue idiotæ non ignorant? Queritur à uobis, necesse ne sit, sic se habere, quæ uos adseritis? uos respondetis de possibili, ea ita posse se habere. Possibile erat Iudam esse bonum uirum, hinc pulchrè sequitur scilicet, Ergo necesse erat Iudam esse probum. De possibili erat, Pilatum fieri Christianum, Ergo ut fieret Christianus, necesse erat.

Ita hic, ubi exigitur probatio, carnem in uerbis Christi necessariò intelligi corpus eius, muti estis omnes, etiam si res postulet uos respondere, interim dicitis nobis, posse per carnem corpus Christi intelligi, in hac parte nimium estis garruli & loquaces. Quidni contendam etiam significari carnem porcinam assatam, si mihi liceat intelligere, quo sensu uelim, & satis sit aliqd garrire ac uerba fundere? Iam firmissimis testimonijs contra uos potest adstrui, quòd Christus, quotiescunq; in scriptura loquitur de carne, seu corpore suo, addat pronomen, meum, dicens, Mea caro, meum corpus, Quemadmodum ait in eodem cap. 6. Caro mea uerè est cibus, Item,

Qui

Qui manducat carnem meam &c. Item, Nisi ederitis carnem filij hominis &c.

Cum itaq; nō dicat, Caro mea non prodest &c. sed simpliciter enunciet, caro non prodest quicquam, incumbit recte uobis, & urget uos necessitas, ut fidem faciatis, carnem hīc dici de Christi corpore. Permagnum certē est discrimen inter Christū carnem & inter carnem simpliciter dictam. Leti prouocamus uos interrogantes, quis fecerit uobis copiam emendandi seu mutandi textum, ut pro caro, substituatis, caro mea, ac quidem necesse habetis obmutescere, non potestis probare, nihilominus tamen sumitis & iactatis insolenter, tanquam certissimē probatum, quōd sermo sit de corpore Christi, cum dicitur, Caro nō prodest &c. Ita iacet prostratum fundamentum uestrum & relinquitur non probatum, nec ullo unquam tempore probabitur, quōd hęc sententia Christi, caro non prodest &c. sit Oecolampadij ferreus murus.

Atqui, dicitis, circumstantiæ sermonis indicant, carnem hoc loco significare Christi corpus. Agite, ubi manet? Eia, illud ipsum uerbum, quod Christus dicit, caro nō prodest etc. abundē satis id indicat. Nō dicit, carnalis sensus siue intellectus inutilis est, ut uos carniori interpretamini. Vox Græca ὀψα δει sonat propriē confert, conducit seu iuuat. Quōd si Christus carnalem sensum, & non propriam suam

carnem intelligi uoluisset, tum dixisset, Caro non percipit siue non intelligit quicquam, Quia uero dicit, caro nihil conducit, necesse est, eum loqui de sua carne, quæ quidem intelligit, attamen non prodest manducata. Ecce hoc enim uero præuidebam futurum, ut de alijs interrogati de cepis responderetis & nihil diceretis τὸ πὸς ἑωσ. Vestrum erat probare, carnem hîc accipi pro Christi carne, uos uero probatis ac docetis nos, quòd intelligere & conducere uoces sint differentes, Quis hoc postulat aut interrogauit uos? Scimus hæc omnia absq; tam sublimib. magistris, Vocabularius Ex quo uel Gemma id nos posset docere.

Manet ergo adhuc non probatum, carnem hoc loco de carne Christi intelligendam esse. Nam est sane, hîc non poni uerbum percipere sed conducere, quid tum postea? quid hoc ad rem? quid uos subleuat? quis prohibeat Christum sic loqui in hîc sensum, caro nihil prodest, hoc est, quicquid caro intelligit, percipit, uult, loquitur, facit, habet, patitur, breuiter, caro, & quicquid caro est hoc totum nihil quicquam conducit, Cum uolo carnalem sensum damnare, nulla astringor necessitate, ut sic sententiam efferam, Carnalis sensus nihil percipit, imo is damnatur multo significantius, cum dicitur, carnalis sensus nihil quicquam prodest. Cæterum non magni nostra refert, si non tam præcisè caro hîc

hic significet carnalem sensum, nos sat habemus, carnem simpliciter dici. Caro autem comprehendit quicquid est in carne, mentem, rationem, uoluntatem, dicta, facta, sicut iam antè recensuimus, Hoc totum nihil conducit. Profecto longissimè abest, ut urgeat & conuincat uerbum ὡφελει, carnem hic de Christi carne intelligi oportere, quandoquis dē rectissimè de carne per se accipi possit, id quod iam probaui. Vbi igitur consistit abæneus ille murus, ubi est certissima illa ueritas?

Ita iacet ualidus ille murus subuersus flatu unius uerbi, (mea,) nam cum non legatur mea caro sed simpliciter caro &c. uictoria nostra est, primum, & non possit intelligi de Christi carne, nam cum ipse, met non addat, nec dicat, mea caro, non licet cuiquam uerba eius emendare & his aliquid addere. Certiss: etiam & indubitata ueritate tuto nitimur, quando non intelligimus de carne Christi. Deinde uictoria stat penes nos, quia ne uno quidem apice probare possunt, quòd caro hic accipiatur pro Christi carne. Nam si id esset concedendum absq; ulla probatione, idem esse, si legatur caro mea, & caro sine adiecto pronomine, quis postea obsisteret, ut non intelligatur Christi caro, ubicunq; simpliciter carnis uocabulum legitur, Ibi tum hæreses ueteres non aliter quàm examina erumperēt, quæ negant, Christum uerum naturalem carnem & san-

guinem habuisse & ueritatē humane naturæ Christi tollunt, eo quòd caro tam malè ubique audit in scriptura, qualis erat hæresis Manichei, Valentini &. tamq̃; circum Zuinglij caput susurrant hoc genus crabrones, eumq̃; acriter pungunt, qui contra D. Eckium ad Badenses ita scribit. Si editur caro Christi, nihil inde fit nisi caro, siquidem quod ex carne nascitur caro est.

Ab pudeat, siccine nos illudi à Satana, & nugis gerris siculis uariorib. induci, ut negemus tam clara & manifesta uerba, hoc est corpus meum sub hoc pretextu, quòd scriptura inter se pugnet ac cogat nos à uerbis tam perspicuis discedere? Sed ingratitude nostra talia bene promeretur. Etsi igitur satis concussus & prostratus est ualidus ille murus, tamen quia neq; finis neq; modus est gloriandi, eorum stulticiam euidentius insuper prostremus in lucem.

Age aliquantisper etiam nos insaniamus, concedentes, carnem hîc dici Christi carnem, ut isti ludificantur, non quòd ita esse possit, sed quia libet desipere, & quasi personatos in Bacchanalibus unà discursare, ut appareat tandem, quid inde sit consecuturum.

Consistat sanè murus ille ahæncus immotus, carnem Christi nihil prodesse, quero itaq; anne Maria uirgo corporaliter Christi carnem gestauerit et

enixa sit per carnem suam, quando concepit filium Dei, & Dominum nostrum Iesum Christum mens ses nouem gestauit in utero, & tanquam uera mater eum in mundum genuit, ut Euāgelistæ tradunt, & fides nostra confitetur. Ego quasi delirans hæreticus neuiquam id credo, Quare uero? Quia caro Christi corporaliter concepta, gestata & trāstata non prodest, Ergo Christus non est conceptus & natus ex Maria uirgine propter hanc causam, quia caro non confert quicquam.

Nam si in coena ideo non adest corpus Christi, quia caro nihil confert, tum neq; in utero matris adest propter eandem causam, quia caro non prodest par ratio est utrobq;.

Angeli annunciabant pastoribus & illi inueniebant, Christum corporaliter iacere in præsepi, & carne sua præsentem adesse. At quis credat esse uerum? Etiam si Christus cum omnibus angelis dicat, corpus meum in præsepi iacet, nos tamen negamus, caro enim nihil conducit, ergo corpus uerum non potest corporaliter adesse, sed fasciæ & præsepe significant Christi corpus, quādoquidem idem sit, carnem nihil prodesse, & non adesse.

Simeon accipiebat puerum Iesum in ulnas suas, cum parentes eum Domino offerret in templo. Huius nihil est uerū, imminuit gloriam Christi, quia caronihil prodest, hoc est, non potest ibi carnaliter

adesse, Hoc fundamentum, hæc basis, hic murus est ab æneus, quo nitimur.

Christus baptizabatur in Iordane, perambulabat in deserto, in ciuitatibus, super mari, eaq; fiebat omnia corporaliter, conficta dicemus hæc esse omnia. Cur? rogas? Audisne, carnem Christi nihil prodesse, hoc est, Christum nõ adesse corporaliter? ut iam est dictum.

Adsidebat Christus corpore suo in cœna ad mensam, loquebatur corporaliter cum discipulis, & hi uicissim cum Christo, corporaliter lauabat eorum pedes, Hæc quidem narrantur, sed fabulæ sunt, quibus detrahatur gloriæ Dei, siquidem caro nihil confert. Proinde certo certius est, quod Christus non adfuit corporaliter, sed tantum spiritualiter. Dices, desine obsecro, ne pergas insanire ad mortem usq; Eo modo insaniens tolles mihi Christum ex horto, è cruce, & tota sua passione, negando quicquam horum esse factum corporaliter, quandoquidem in prædictis omnibus oportuit eum corporaliter adesse, Et tamẽ caro nihil conducatur, si corporaliter adsit. Quinetiam õ bone ita insaniendo remouebo eum à dextera Dei, ubi tamen eum sedere nostra plurimum interest, ac probabo, sibi non adesse, caro enim nihil utilitatis adfert, Quamquam enim caro eius sedeat iam ad dexteram Patris, tamen manet eadem caro Christi, neq; enim alia caro facta

facta est in dextera Dei. Quòd si eadem est caro, tum nec ibidem profuerit: si non prodest, tum nec adest, & nihil prorsus est, idemq; plane Christo ibi euenit per hanc sententiam, caro nihil conducit, quod in coena.

Addam adhuc amplius, probabo Christi corpus neq; spiritualiter adesse in sacramentariorum cordibus, de quo tamè in primis declamitare solent, Nā caro, ut dictum est, nihil confert, caro uero est, manetq; caro, siue sit in uentre siue sit in pane, siue in cruce, siue in caelo & ubiuis, locus eam non mutat. Nonne uinum, frumentum, pecunia, pannus manent illud ipsum quod sunt, quocunq; etiam uno die perueniant in mille loca? Cur non Christi caro maneret eadem caro siue sit in caelo, siue in spiritu, siue in praesepi, siue in utero matris, & ubicunq; uelis? Quòd si ibi adest corporaliter, ut adesse necesse est, nihil ergo prodest. Si non prodest, tum non adest, ac prorsus nihil est.

Vide quæso quantam uim habeat dictum Christi, caro non prodest quicquam, si eo ad insaniam tuā abutaris, adeo ut coarctet corpori Christi caelum & terram, eumq; pellat prorsus ex caelo & ex spiritu, quò tamen insani relegauerant eum tanquam in munitissimam arcem, undiq; ferreis muris cinctā, ut probè custodita ab impuris sacrificis in altari nō tractetur indigne. Quapropter haec sententia est

longè firmissimum propugnaculum & uerè miris
 rus inexpugnabilis pro nobis quidem contra sacra-
 mentarios: non potuissent ualidius aliquid contra
 seipos adferre, quàm hanc sententiam, quam pro
 se facere summoperè iactitant. Ita usu uenit nobis
 miseris peccatoribus, qui sumus imprudentes &
 inermes ministri Dei pisti & impanati, ut stricto gla-
 dio nos percussurus nobis suggerat arma quibus
 utamur ad defensionem nostram ac ad profligan-
 dum cadendumq; nostros hostes.

Hic fortassis ita respondebunt nobis, non dici-
 mus Christi carnem omnino per se nihil prodesse,
 sed tantum cum carnaliter manducatur, Alioqui
 percepta spiritualiter, hoc est, cum creditur, pro
 nobis esse tradita in mortem, conducit secundum
 uerbum Christi Ioan. 6. caro mea uerè est cibus.

Habetur sanè gratia pro bona informatione
 uerùm cardo litis adhuc in eo uertitur, quòd non
 dum fidem fecistis, Christum loqui de carnali man-
 ducatione sui corporis: non enim dicit, Meam car-
 nem edere corporaliter, nihil prodest, sed simpli-
 citer, caro non prodest &c. Ideo illa expositio ue-
 stra nihil adiuuenti adfert cause, probandum est
 uobis, quòd loquatur de corporali manducatione
 suæ carnis, hoc facietis ad calendæ Græcas.

Quòd si id probaueritis (ut tamen minime faci-
 le factu uobis erit) percuperem audire, cur Chri-
 sti caro

sti caro non conducatur, cum corporaliter editur, & pro-
 fit, cum corporaliter concipitur & nascitur,
 in praesepi ponitur, ulnis complectitur, cum in coe-
 na adsidet ad mensam, in cruce pendet, nonne haec
 omnia tam sunt externi quidam modi & usus car-
 nis Christi, quam cum corporaliter manducatur?
 Quid melius habet praesens in utero matris, quam
 praesens in pane & ore? quod si hic nihil prodest,
 neq; ibi potest prodesse, quod si ibi utilis est, neq;
 hic inutilis esse potest, cum ubicunq; fuerit, nihil
 aliud effici, uereq; adstrui possit, nisi quod corpo-
 raliter & externe tractetur Christi corpus, siue e-
 datur, siue concipiatur, siue nascatur, siue gestus-
 tur, siue uideatur, siue audiatur, nusquam ibi per-
 cipitur spiritualiter, ut inde profit, sed tantum car-
 naliter tractatur & usurpatur, pro uestra quidem
 loquendi ratione. Quis hic me instruet? nemo hic
 domi est? Tum sane nec prior illa instructio uestra
 aliquid confert mihi, nec ulla ex parte iuuat, idq;
 relinquitur quod dixi, Christi carnem aut in coena
 prodesse, aut omnino non prodesse, necessariò ad-
 strui oportere, siue in caelo sit siue in spiritu.

Iterum ex uobis hoc quero: quid si ita corpo-
 raliter in coena ederem carnem Christi, ut simul
 manducarem spiritualiter? cõcedetis ne mihi, quod
 Christi caro permultum conducatur in coena? Hoc
 autem quo potest esse & fieri modo? Ita nimirũ,

corpus eius cum pane manducabo corporaliter & simul corde credam esse corpus Christi quod tradidit pro me in mortem ad remissionem peccatorum, ut uerba sonant, Hoc est corpus meum, quod pro uobis datur, hoc credere uosmetipsi soletis definire, id esse spiritualiter manducare. Iam si spiritualiter editur, carnalis esus non solum obesse non potest, sed etiam conducit, propter spiritualem manducationem. Huius uocis respondete mihi, opus est mihi bona instructione.

Sed dicitis, nos separare spiritualem à carnali esu. Deus dignas persoluat uobis grates, estis ne mihi eius monetae tam probi & integri homines, qui tam impudentibus calumnijs tot libris per orbem nos incesitis sine culpa. Hæcine uestræ artis noua sapientia & altus ille est spiritus, quem Lutherus occæcatus capere non potest. Quo tempore unquam ex nobis audiistis, nos edere cœnam Domini, uel docere alios ita participare, ut solummodo corporaliter & externè edamus corpus Christi, Nonne hæc à nobis in multis libris tradita est doctrina: Duo in Eucharistia esse consideranda, alterum maxime necessarium sunt hæc uerba Christi, Accipite comedite, hoc est corpus meum &c. Alterum est sacramentum siue corporalis manducatio corporis Christi. Verba nemo traiecerit per os in uentrem, sed unusquisque ea per aures corde apprehendit.

Quid

Quid uero corde apprehenditur per uerba nihil
 aliud quam id quod sonant, uidelicet corpus pro
 nobis traditum, hoc fide apprehendere & crede-
 re est edere spiritualiter. Præterea diximus, sumen-
 ti sacramentum corporaliter, non adhibenti autē
 fidem uerbis, & non spiritualiter simul manducan-
 ti, non solum nihil prodesse, sed etiam obesse, sicut
 ait Paulus, Qui indignè edit de pane hoc, reus est
 corporis Domini. Nulla ergo ob hanc causam erat
 uobis necessitas, nos docere, corporalem mandue-
 cationem nihil conferre, Nos insuper hoc addimus,
 nonnullis etiam lethalem esse, per hoc tamen ab-
 sentia corporis Christi in cæna non probatur: imo
 multo magis suppeditatur nobis inde probatio, præ-
 sens adesse. Nam si non adesset, corporalis esus non
 officeret, sed proficeret potius. Iam si non condu-
 cit, adde, si etiam nocet, adesse & edi necessariū
 consequitur. Deinde neq; hoc probatum est, dis-
 ctum Christi dicentis, caro nihil prodest, pertinere
 ad Eucharistiam, atq; ita uestrum somnium men-
 dacij redarguitur & undiq; suffunditur pudore.
 Os sumens corporaliter Christi carnem, ignorat
 quidem quid edat, quidue cor percipiat, nec ori
 soli per se profuerit, quia uerba non capit nec in-
 telligit. Cor autem scit, quid edat, quia apprehen-
 so uerbo, id edit spiritualiter, quod os corporaliter
 sumit. Quoniam autem os membrum quoddam est

cordis, tandem unà fit particeps aeternae uitae propter fidem cordis, quod per uerbum confesquitur uitam aeternam, cum in hac uita os etiam corporaliter sumat eundem cibum quo cor spiritaliter unà cum illo fruatur. Rogamus igitur uos Domini abstinete à mendacijs & calumnijs debacchaturi aduersus Lutheranos siue nouos Papistas (quo nomine contumeliosè nos appellatis) neq; alia de nobis diuulgate scriptis, quam quae nos docemus. Nam ut ante hac nos onerastis ueris calumnijs, ita nos docere inficiamur. Si omnino fert animus, in nos stringere stylum, tum scribite & probate, Lutheranos esse istiusmodi idolatras, qui doceant, in coena non adesse uerbum Domini, sed solum corpus Christi in pane: item eos neque cor neque animam habere, quibus apprehenso uerbo, Christi percipiant corpus, sed tantum os, quo edant corpus Christi. His probatis fatebor, scripta uestra apprimè uera firmoq; ac stabili fundamento insistere. Nam in huius nocte homines tendunt uestrae uelitationes ac conuicia, ueluti, si uires ac sues comederent sacramentum, talibus certe nihil prodesse fatemur. Si uero relinquitis nobis in coena uerbum, & conceditis, nos habere animam, exultantes interrogabimus, quis cacodemon iusserit, uerbum à Christi cor

sti corpore uos separare, cor ab ore nostro se iungere, & in Eucharistia tantum urgere corporalem esum, & ab eo spiritualemente diuellere? Tametsi enim impij in Eucharistia eam separationem faciant ad sui condemnationem, solumq; corpus Christi citra uerbum, ore absque fide cordis corporaliter non spiritualiter edant, non ita tamen Christus instituit, sed coniunxit utrumque, ut uerbum & corpus eius tam spiritualiter corde, quam ore corporaliter corpus illius accipiatur. Abusus autem impiorum neque debet neque potest Dei ordinationem infringere uel mutare.

Ex his omnibus firmissimè concludimus, sententiam Christi, Caro non prodest &c. nihil prorsus pertinere ad Eucharistiam. Nam spiritualis participatio iuxta ac corporalis à Christo instituta est, propter adiunctum uerbum, quod cordi loquens dicit, Accipite, comedite, hoc est corpus meum, Et nec ore nec uentre sumi potest. Quanquam impij, item Papistæ & phanatici nulla habita uerbi ratione destituuntur communionem spirituali, p̄j tamen fide pertinent ad eam. Propterea inanis est sonitus, & minus nibilo in se habet, cum dicunt sacramentarij, Caro non prodest quicquam, Ergo non adest ibi? Nam ea ratione procedendo probarem

neq; Deum, neq; creaturam ullam esse, remoto tantummodo uerbo Dei, perinde ut isti id ex coena tollunt, Aufer uerbum, Deus creauit caelum & terram, quid cuiquam reliquum erit de Deo, aut cui proderit? Sepone uerbum, Christus filius Dei est seruator noster, quis erit qui Christum habeat aut cui Christus aliquid conferat? Habetur quidem corporaliter, Deus enim adesset & Christus, quamuis uerbo praedicato se non patefaceret, Verum cui esset bono, cui conduceret, nemine sciente, eum esse aliquid? Quod si igitur nihil prodest, absq; controuersia nihil est, prout ab aeneis iste murus concludit, nihil esse quod non prodest. Similiter, nisi uerbum Dei diceret, caelum & terram esse condita a Deo, cui usui forent? cui conducerent? uentri solummodo absq; uerbo corporaliter conducunt, non autem animae. Iam si non prosunt, nihil omnino sunt &c. Accedente autem uerbo Dei, cor idem uerbum percipit, & eo fruitur spiritualiter in uerbo, quod corpus usurpat & percipit externe & corporaliter. Sed quid opus est multis? astutus ille ueterator Diabolus phanaticos adeo excacauit offusa caligine, ut nesciant quid dicant, multa prolixè concionantur de spiritali esu, ignorantes tamen quid sit, siue spiritaliter siue corporaliter edere. Ideo de his paucis agemus pro erudiendis ijs, qui indigent, ut phanaticorum insipientia magis exposita in luce

cent

cem innotescat, & subsannator Diabolus suis ipsius delirijs prodatur.

DE SPIRITVALI MANDVCATIONE.

Primum, non est spiritualiter edere & bibe-
re siue aliud agere, cum id quod editur, bi-
bitur, uel quicquid agitur, est spiritus uel res
spiritualis, Nam alias Christi caro non posset spiri-
tualiter percipi, quandoquidem caro Christi ubi-
cunq; fuerit siue spiritualiter siue corporaliter siue
uisibiliter siue inuisibiliter, caro uera sit & natu-
ralis & corporea, quæ potest sentiri, palpari, uide-
ri, audiri, facta ex muliere, mortua in cruce, Sed spi-
rituale aliquid esse definitur, quia ex spiritu profi-
ciscitur, & à nobis spiritualiter percipitur. Obie-
ctum non est semper spirituale, sed usus debet esse
spiritualis. Hæc exemplis subiectis demonstrabimus.
Cum beata uirgo Maria conciperet & pareret
Christum, erat ibi homo uerus, naturalis, & uisibi-
lis, & non tantum spiritualis substantia, & tamen
etiam spiritualiter eum concipiebat & pariebat.
Quid ita? Quia credebat uerbo angeli nunciantis
futurum, ut fieret grauida & pareret filium ea fi-
de assentiente uerbo angeli, spiritualiter concipie-
bat & pariebat in corde pariter, quando in utero
concupiebat & pariebat Christum; nisi enim in

corde Christum spiritualiter concepisset, nunquam concepisset eum, quanquam poterat Deus ex corpore eius facere Christi corpus in somno, ea nesciente, quo modo fecit Euam ex costa Adami, sed tum non fuisset facta mater Christi, sicut Adam non est mater Heuæ. At quid concipiebat in corde suo? nihil aliud, quàm id quod nunciant uerba angeli dicentis, concipies & paries filium Dei. Hoc uerbo apprehenso, cum per fidem conciperet mente, corporaliter etiam in utero concipiebat unà cum eo, quod uerbum in corde illi annunciabat. Corpus eius ignorabat quid conciperet, non intelligebat enim uerba angeli, cor autem intelligebat, quid in utero conciperet.

Erat itaq; duplici modo grauida, spiritualiter & corporaliter, uno tamen foetu, Ac corporalis conceptio nihil illi profuisset, si ea esset facta absq; spirituali conceptione. Hic animaduertis spiritualem conceptionem nullam constituere necessitatem ut foetus sit substantia spiritualis: constat is uera carne, simul tamen unà corporali spiritualis coniuuncta est conceptio.

Videbant pastores puerum Iesum in præsepì corporaliter, postea uidit eum Simcon in templo. Nihil uero illis contulisset, oculis Dominum conspexisse, nisi etiam spiritualiter uidissent. At quis dedit eis spiritualiter illum uidere & profecto non

exter

externus aspectus infantis, sed uerbum angeli remittentis eos in Bethlechem ad uidendum natum seruatorem, Et responsum spiritus sancti, quod acceperat Simeon, se uisurum Christum Domini, priusquam moreretur, per illud ipsum uerbum exisibat in cordibus eorum spiritualis uisio, hoc est, fides, qua primum spiritualiter infantem intuebantur agnoscentes eum pro mundi seruatore. Deinde etiam uidebant eum oculis corporis, tamen unus idemque est puer, idem seruator, attamen dupliciter aspicitur, spiritualiter per uerbum, corporaliter per uisum. Oculi carnales nesciunt quid intueantur, uident nimirum seruatorem, sed non percipiunt, quod sit salutis author, neque etiam ualent intelligere uerbum. Corde autem probe cognoscitur, quid uideant oculi, quia intelligit uerbum ac certo nouit, oculos aspiciere uerum seruatorem. Hic res adest corporea, & tamen spiritualis uisio cum externa coniungitur. Mulier laborans profluio sanguinis, non tangebatur rem quampiam spiritualem, cum tangeret simbriam Christi, sed corpoream uestem. Nihilominus erat spiritualis aliquis tactus uestimenti Christi in illius corde, cum diceret apud se. Si tetigero tantum simbriam uestimenti eius, salua ero. Hic uerbo & fide spiritualiter in corde tangebatur: nam manus mulieris non poterat apprehendere uerbum, quod cor eius lo-

quebatur dicens, tange Domini fimbriam & sana
beris, neq; sciebat quid tangeret, cor autem illius
nouerat, manum attingere uestem seruatoris. Vnde
id sciebat? non ex tactu sed ex uerbo: Hic est ser
uator &c. Cor autem quid spiritualiter tangebatur?
nihil aliud quàm eandem corpoream uestem, quam
manus corporaliter attingebat. Vna erat uestis
corporea, & tamen duplex tactus, alter spiritua
lis alter corporalis.

Abrahamo promittebatur à Deo terra Cha
naan, quæ etsi erat res externa, tamen spiritua
liter quoq; Abrahamus eam accipiebat: nam fide
spiritualiter possidebat eam in corde suo, promiss
sioni credens. Vnde uerò erat Abrahamo occupa
tio terræ Chanaan? Certe non à possessione regio
nis, in qua non possedit pedem unum, sed à uerbo
Dei dicentis, Tibi & semini tuo dabo terram hanc.
Posteritate eius occupante terram corporaliter,
corpus quidem seu manus eorum ignorabat, quid
occuparent, Siquidem corpus nō intelligit uerbum
Dei, uerum animus Abrahami nouerat, & uide
bat quid posterius eius corporaliter occuparent: non
aliud autem occupauerunt, quàm quod Abrahamus
spiritualiter acceperat per fidem. Cum ex Sara
gigneret filium suum Isaacum, erat quidem ille
carne cōstans homo, & tamen duplici modo eum
genuit, spiritualiter & carnaliter. Nam Abraha
mus

mus Isaacum prius gignebat spiritualiter fide, cum in corde suo diceret, Ego credo me geniturum Isaacum. Vnde erat illa generatio? Non ab Abrahami nec Saræ corpore sterili, sed à uerbo Dei dicentis, Sara pariet tibi filium. Iam Abrahamo generante corporaliter filium, corpus illius nesciebat, quid ageret, quia non intelligebat uerbum, Sed mens quid corpus ageret intelligebat, siquidem percipiebat uerbum, nō ignara, quòd corpus gigneret filium Isaacum, quem iam antè per uerbum fide genuerat. Vnus idemq; erat Isaacus carne constans, quem mens spiritualiter fide, & corpus eius carnaliter generabat, quemadmodum Apostolus Rom. 4. Abrahami fidem prædicat.

Ita iudicandum est de omnibus ijs, quæcunq; corpus nostrum agit externè & corporaliter, ea esse & dici spiritualia, cum ad ea accedit uerbum Dei, & fide geruntur, ut nihil possit esse tam corporale siue externum, quin fiat spirituale, si procedat in uerbo & fide, ut spirituale nihil aliud esse perhibeatur, quàm quicquid per spiritum & fidem fit in nobis, & per nos, siue res quæ agitur & circa quam occupamur, sit spiritualis siue corporalis. Scilicet in usu non in subiecto spiritus est, siue sit uidere, siue audire, loqui, apprehendere, parere, gestare, edere, bibere, & quicquid agatur. Nam qui proximo suo seruit, idq; facit corporaliter, nihil

ei conducit, quia caro nihil prodest, Si uero facit
 spiritualiter, hoc est, si ex corde facit in fide &
 obedientia uerbi Dei, tum uita est & salus. Iam
 unus idemq; est proximus noster ex anima & cor
 pore compositus, cui inservitur, sed actio duplici
 se habet modo: Corpus non scit quid agat, id exer
 cetur & compellitur more iumentis, sed mens non
 est ignara, quid corpus agat. Vnde autem scit? non
 ex proximo sed ex uerbo Dei dicentis, Dilige pro
 ximum tuum &c. Nam ad hunc modum nobiscum
 agit Deus, proponit nobis utrumq;, tum opus tum
 uerbum suum. Opus corpori præbet exequendum,
 uerbum amplectendum animæ. Nam si opus propo
 neretur absq; uerbo, non inde aliqua utilitas ad
 quenquam rediret. Quod si Deus Christum nasci
 fecisset ex Maria, absq; uerbo, opus illud non cessis
 set ei ad ullam utilitatem, quia nihil de eo sciuisset,
 neq; aliquam eius habuisset cognitionem. Quod si
 Christus mortuus & resuscitatus esset ex morte,
 idq; occultatum non patefecisset annunciando per
 uerbum, cui prodesset? Et quid adhuc illis prodest,
 quibus ante oculos proponitur externè, & uer
 bum corde non apprehenditur? Quandoquidem
 igitur corpus nostrum debeat occupari huiusmodi
 rebus & operibus externis corporaliter, nec queat
 tamen percipere uerbum, è contra anima non pos
 sit foras prodire & corporaliter opera exercere,
 partitur

partitur Deus pro utriusq; conditione & modo cuiq; suum, dat uerbum anime, opus corpori, ut utrunq; unius & eiusdem gratiæ atq; salutis sub duplici ratione particeps reddatur.

Ergo age iam dicito nobis, qui nam sint ueri Capernaitæ? nam Oecolampadius nos ferit hoc conuicio, & calumniatur nos esse Capernaitas, quia Christi carnem edimus corporaliter in coena. Ego uero in authores id nominis reiiciens dico, sacramentarios uerè Capernaitas esse. Etenim Capernaitæ distrahebant opus à uerbo, & cogitationibus prolabebantur ad solam externam comestionem carnis, perinde ut nostri phanatici faciunt, uerbo separato, omittunt id in quo cõsistit spiritalis manducatio: interea biantes intendunt corporali manducationi, non aliter quàm stolidi solent sui oblitii ab ore alicuius pendere & oculis fixius intueri, ne possint attendere ad uerba hæc luce clariora, Accipite, comedite, hoc est corpus meum. Non aliter faciebant Capernaitæ. Non hæret autem in nobis hoc nomen, siquidem retinemus utrunq;, cum externam corporalem tum internam spiritualem manducationem. Os manducat corporaliter Christi corpus, nequit enim uerbum capere aut edere, neque scit, quid edat, sapit ei perinde, ac si aliud, quàm corpus Christi ederet. Cor autem fide accipit uerbum, & idem edit spiritaliter, quod os corpo

raliter sumit. Mens enim peruidet, quid os intelletus expers corporaliter edat. Vnde uerò uidet? non ex pane neq; oris manducatione, sed ex uerbo annexo, (Edite hoc est corpus meum) & tamen idem est corpus Christi, quod tam ore quàm corde percipitur, ab unaquaq; parte suo modo. Cor non potest edere corporaliter, os non potest edere spiritualiter, Distribuit igitur Deus æqualiter & conuenienter, ut os manducans corporaliter animæ, corpori uero anima spiritualiter edens inseruiat, & ambo saturentur & saluentur, Nam & corpus brutum ignorat, quòd tali fruatur cibo, per quem in æternum uiuat, non enim sentit, & ita moritur ac putrescit, ac si alium edisset cibum, ueluti animal brutum. Anima autem uidet & intelligit, corpus uitam uicturum æternam, quandoquidem percipit cibum æternum, qui non relinquat corpus in sepulchro & puluere perpetuo putrefactum & corrumptum.

Contra hæc obijcitur nobis, Maria cum grauidæ esset & pareret corporaliter, uidebat puerum, pastores & Simeon oculis suis eum conspiciebant, alijq; omnes uiderunt ea, quæ crediderunt. Quid audio? Tunc generosum & tenellum germen, Deo tuo præformabis, quibus se modis tibi exhibeat: fortassis id esse uelis, quod erant Simeon & Maria, non contentus propositis ab ipso modis? Agedum

ut placet, abi, delige aliquid proprium, quod tibi pulchrū uideatur, res tandem declarabit ipsa, quid delegeris. Nos acquiescimus confisi Deo nostro, cui placuit ex Maria spiritualiter & corporaliter nasci, & neq; corporaliter neq; spiritualiter uoluit tum ab ea edi aut bibi. A pastoribus & Simeone corporaliter & spiritualiter uideri placuit, nō autem nasci neq; manducari. Nam à quibus uoluit, ab ijs sustinuit se uideri, audiri, nasci, gestari, tangi, & alijs similibus modis corporaliter & spiritualiter tractari, A nobis autem neq; nasci uult, neque conspici, nec audiri, nec tangi, sed tantum edendo & bibendo uult percipi in Eucharistia spiritualiter & corporaliter, ut nos manducando tantum cōsequamur & obtineamus, quantum illi consecuti sunt, pariendo, uidendo, tangendo, gestando, nobisq; tam prope sit corporaliter, quàm illis fuit, præterquam quòd modum oportuit aliū esse propter hanc causam, ut toto orbe ubiq; tam esset prope, quàm fieri non posset, si uisibiliter appareret. Ad hæc, non omnino sui uidendi copiam nobis ademit, nisi quòd illa uisio differtur & reseruetur usq; ad gloriosum diem iudicij, ut relinquatur locus exercendæ fidei, nec iam in hac misera uita ab omni parte beati simus, sed beatitudinem expectemus. Quid queso faciat amplius?

Hæc omnia ad normam recti conuenire, hisq;

probe, quid spirituale uocetur, explicatum esse, li-
 quido apparere spero. Etenim spirituale id dicen-
 dum est, quod spiritus facit & ex spiritu profi-
 ciscitur, æquè ut carnale dicitur, quod caro facit &
 ex carne existit, teste diuo Paulo Rom. 8. Qui secun-
 dum carnem sunt, quæ carnis sunt sentiunt, qui
 uero secundum spiritum sunt, quæ spiritus sunt sas-
 piunt. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, ui-
 uetis. Audis hoc loco fructus quoq; & opera spiri-
 tus spiritualia dici, sicut & ad Galat. 5. ait: Fru-
 ctus spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia
 &c. In summa, Tota uita Christianorum dicitur
 spiritualis, omnesq; pij, spirituales, 1. Cor. 1. & 2.
 ut extra omnem ambiguitatem positum sit, in Eu-
 charistia corporaliter sive sumentem corpus & san-
 guinem Christi, eundem simul edere spiritualiter
 & secundum spiritum ambulare & uiuere. Nostri
 uero phanatici aguntur spiritu uertiginis uago, &
 instabili, somniantes, nihil spirituale esse posse, ubi
 aliquid sit corporale uel externum, idq; sub hoc
 pretextu, quia caro nihil profit, cum tamen con-
 trarium consentiat uero, spiritum apud nos non
 adesse, nisi in externis rebus, puta in uerbo, in Ba-
 ptismo, in cœna & in sanctis suis agentibus uitam
 in hac terra. Quid iam ne murus iste ab æneus suba-
 rutus penè concidit?

Nunc progredimur ad explicandam propriam

& ge

Et genuinam sententiam huius loci Ioan. 6. Caro non prodest quicquam, periculum facturi, commo-
dius ne ac rectius enarrare ualeamus, quam sit à Sa-
cramentarijs. Basis & columna nostræ interpreta-
tionis est hæc.

Vbicunq; in scriptura opponuntur inter se ca-
ro & spiritus, non potest caro intelligi corpus
Christi, sed significat semper ueterem carnem ex
carne natam. Ioan. 3. Quod natum est ex carne ca-
ro est. Cur enim Antithesi scripturæ inter se oppo-
neret carnem & spiritum, si inter ea conueniret.
Carni & corpori Christi optime conuenit cum spi-
ritu, adeoq; corpus Christi domicilium est spiritus
corporaliter, & per illud spiritus uenit in omnes
alios. Testes fideles primò habemus Moysen Genes.
6. Spiritus meus non perpetuo disceptabit in homi-
ne, quia caro est. Et Esaiam cap. 40. Omnis caro
fœnum, spiritus subinflat in illud, & arefcit. Ac
Christus ipse Ioan. 3. opponit spiritum & carnem.
Quod natum est ex spiritu, spiritus est, quod na-
tum est ex carne, caro est. Caterùm Apostolus
Paulus multò locupletius utitur hac Antithesi, op-
ponens ferè toto cap. 8. ad Rom. spiritum & car-
nem, & Gala. 5. Hæc duo sibi inuicem aduersantur:
caro concupiscit aduersus spiritum & c. Hæc cuiq;
notissima esse existimo non negligenter perlegenti
noui testamenti libros. Si quis nondum fidem no-

bis habet, is adhuc legat, tum re ipsa comperiet, ubi cunq; caro & spiritus opponuntur, carnem ibidem damnari tanquam uitiosam, contaminatam peccatis, & aduersantem Deo. Omnes huius loci sententias adducere, nihil est necesse.

Cum igitur sine contradictione uerum sit, quod caro, cum contra spiritum opponitur, non significet corpus Christi, sed ueterem hominem ex carne natum, pro certissimo relinquatur, quod etiam hoc loco Ioan. 6. (Caro non prodest quicquam) non sit intelligenda de Christi corpore, cum Christus carnem opponat spiritui. Nam sic perspicue eius habent uerba. Spiritus est, qui uiuificat, caro non prodest quicquam. Verba que loquor, spiritus sunt & uita. Vides apertissime, carnem distingui à spiritu, & opponi contra spiritum, siquidem Dominus docet, spiritum & uitam esse in uerbis suis, non in carne: carnem autem pronunciat nihil conducere. Et quomodo conduceret, quando & spiritu & uita careat? Quod si in ea neq; spiritus est neq; uita, nihil habet præter peccata & mortem. Quis fuit unquam hereticus tam deploratus (exceptis Iudæis) qui sic sentiret de carne Christi? Veniant nunc Sacramentarij, experiantur suas uires, quid possint. Thrasonicè gloriati sunt, muro se abæneo cingi, si possunt gloriationem suam tueri, equidem spectator ero.

Consistente hac interpretatione, carnem hoc loco non significare corpus Christi, sed ueterem Adamum, & quicquid contra spiritum aduersatur, uel certe spiritu uacat, & non est spiritus (quod tantundem ualet, quàm contra spiritum repugnare) bona spe sustentor, nos misellos non aberrasse longius à scopo, quando exposuimus carnem pro carnali intellectu. nam in carne uacua spiritu utiq; primas tenent & præcellunt intellectus, mens, uoluntas, cor & animus. Iam hoc concesso, quòd caro non profit quicquam, tum neq; mens, neq; intellectus, neq; uoluntas, neq; uires, neq; actiones quæcunq; quicquam ualent, & necesse est hunc esse in hoc loco sensum uerborum Christi. Discipuli ebarisissimi, qui offensi meis uerbis murmuratis, uos non recte me accipitis, prolabimini carnalibus uestris cogitationibus ad opus ipsum, quod est corporaliter carne uesci, idq; intelligitis eo modo, quodentibus dilaniatur & in uentriculo digeritur, quemadmodum carnes emptæ in macello eduntur. Iste carnalis est sensus mortem adferens, sic non do uobis carnem meam edendam, facessat caro, spiritu opus est, uerba mea sunt spiritualiter intelligenda de carne spirituali: omnia uerba mea spiritus sunt, proinde tum caro, tum esus, & quicquid est de quo loquor, sunt spiritus, intelligenda & usurpanda spiritualiter. Spiritus enim uiuificat, caro nihil pro

dest. Quòd si audent Sacramentarij pertinaciter
 insistere huic sententiæ male intellectæ, Caro non
 prodest quicquam, improbè nobis insultando,
 quæ tamè tam apud illos obscura & incerta, quàm
 apud nos clara & certa est, quòd ex diametro eis
 repugnet, non ferant indignè, si nos pertinaces
 mordicus teneamus uerba Christi, Hoc est corpus
 meum, quæ adeo sunt perspicua ac certa, ut nulla
 arte uel uolentia patiantur se obscurari & tras
 bi in aliquam ambiguitatem, cunctaq; phanatis
 corum deliria ijs ad nihilum redigantur. Nondum
 enim usquam uidemus ulla scripturæ sententias,
 quæ his repugnent & rectè opponantur, ut isti
 gloriari solent, propter quas discedamus à uerbis
 Christi, ut non fixi eis inhaereamus. Id sanè per
 spicimus, eos cæca captos persuasione intueri ue
 luti per uitrum coloratum, & putare, scriptu
 ram multis locis uerbis Christi contraire, Sed mul
 to uerius per omnia consentit, & istorum insanijs
 reluctatur.

Cæterum ante omnes Zuinglius crassum atque
 ineptum satis architectonem se declarat, sic scri
 bens ad Badenses, Quòd ex carne natum est ca
 ro est, ioan. 3. Quòd si caro Christi editur, nihil inde
 fit nisi caro. Vah pudor & dedecus hoc dicenti,
 & tamen pro sensu Eckij hoc sequeretur, Hæc
 ille. Næ nos Sacramentarij homines estis ni
 mis

mis audaces & superbi. Erga homines præuobis fertis & simulatis singularem modestiam, mansuetudinem, & patientiam, Sed contra Dei uerbum, obliuiscitis omnis modestiæ, insolefcitis, & tantum non insanitis. Quam bellè autem ista consequuntur, Quod ex carne natum est, caro est. Ergo ex carne Christi manducata nihil nisi caro fieri potest. Sententia Christi Ioannis tertio loquitur de natiuitate, propagatione & natura carnis, ille detorquet ad esum carnis Christi: Vsq; adeo spiritus ille suæ potestati & iuri subiectam habet scripturam.

Sentio Zuinglium hîc loqui de naturali carnis generatione, quemadmodum panis & caro comesta uertuntur in carnem & sanguinem illius qui uestitur, & hoc illum uelle, & portare carnem Christi, si manducaretur, uersiti in carnem & sanguinem, ut alij cibi, Atque huc inflectit dictum Christi, Quod natum est ex carne, caro est, bella scilicet consequentia, numeris & rythmis de gradibus proruentium (ut germanico prouerbio aiunt) simillima. Si uero hæc illius fuerit sententia, edentem carnem Christi fieri carnem siue carnalem non spiritualem, multo uenustiores etiam (si superis placet) nobis conficiet rythmos, & docebit tandem sic cum ratione insanire. Edens panem uertitur in panem, uescens farci

mine fit farcimen, bibens uinum in uinum mutatur,
Mirum lupos iamdiu non factos esse oues, quas tam
multas deuorant. Sed has nugas missas faciamus.

Ceterum non ferenda est blasphemia, quod Sacramentarij uolunt, carnem etiam Christi intexere & implicare in hanc sententiam: Quod natum est ex carne &c. & non obscure indicant, hoc se sentire, Christi carnem ex carne natam esse, quo ostendunt plus satis, quam pulchre intelligant caput s. Ioannis. Malignus spiritus impellit eos, ut talia credant, & tam impia temere atq; obstinate effutire nihil uereantur. Quomodo fuerit possibile, eos honorifice & pie sentire de carne Christi, qui in eo perstant pertinaces, quod ex carne sit nata & caro sit? In eam uiam ingressi non possunt non negare, carnem Christi aliquid prodesse, neq; poterunt tam nefando errori obsistere.

Nos uero miselli ministri Dei pisti, sic istam blasphemiam retundimus: Adfirmamus Christi carnem pertinere ad alteram partem sententiae, ubi ait: quod natum est ex Spiritu Spiritus est, Etenim caro eius non ex carne, sed ex spiritu sancto nata est, quod etiam pueri totusq; orbis in fidei Symbolo contententur in hoc articulo, Credo in Iesum Christum Dominum nostrum conceptum de spiritu sancto &c.

Et Angelus Matth. 2. apparens Iosepho in somno

Somno ait, Ne timeas accipere Mariam coniugent tuam, quod enim in ea natum est, de spiritu sancto est.

Et Luc. 1. Mariæ angelum interroganti, quomodo sciret, ut pareret, quæ non nouerat uirum? respondit Gabriel, Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit tibi, Ideo sanctum, quod ex te nascetur filius Dei uocabitur. Audis corpus Christi nasci de spiritu sancto & sanctum uocari. Necessè est ergo non carnem sed spiritum esse, iuxta sententiam Christi, Quod natum est ex spiritu spiritus est. De nullo alio homine ita loquitur scriptura, ut angelus de Christo.

Non allego hæc dicta Sacramentarijs: nam illi contorto ore musitantes aliquantulum perfunctoriè ea transilirent, ut solent pro uirtutis & spiritus sui alta indole, sed nos indignos Capernaitas & carniuoros his confirmo & consolor aduersum fastuosum istum Diabolum, quia si progrediatur eorum heresis, quòd caro Christi nihil profit, cito uenient Marcion, Manicheus, Valentinus etc. qui hæreticam suam doctrinam spargant & dicant, Christum non uerum corpus, sed phantasma corporis habuisse, cum non consentiant hæc inter se, Christi corpus non prodesse, & tamen uerum, corpus habere.

Ex citatis locis discimus, quid appelletur spiritus

tus, siue spirituale, quid caro siue carnale, ne oculos
 magistros aut digitos indices secuti carnem intelli-
 gamus uisibilem & palpabilem, sicut faciunt sacra-
 mentarij, qui Christi corpus uocant inutilem carnē,
 Sed quemadmodum superius quoq; dictum est, spi-
 ritus seu spirituale intelligitur, quicquid est spiri-
 tus, & ex spiritu sancto uenit, quantumcunq; sit cor-
 porale, externum & uisibile: ē diuerso caro & car-
 nale, quicquid existit ex naturalibus uiribus carnis,
 quantumcunq; fuerit internum & inuisibile. Nam
 sanctus Paulus, Rom. 8. carnis prudentiam uocat
 carnalem: & Gala. 5. recenset inter opera carnis
 etiam hereses, odium, inuidiam, quæ tamen omnino
 interna & inuisibilia esse dinoscuntur. Quod si caro
 Christi à quacunq; alia est segregata & præ omni-
 bus alijs sola caro spiritualis, non ex carne sed ex
 spiritu nata, quis abnuat, cibum quoq; eam esse spi-
 ritualem? Si spiritualis, ergo æternus est, qui perire
 non potest, sicut ipse ait Ioan. 6. Operamini cibum,
 qui non perit, quem uobis daturus est filius homi-
 nis. Et iterum, Ego sum panis uitæ qui de cælo de-
 scendi, qui me edit, uiuet in æternum, & consequen-
 ter continuè per totum caput docet Christus carnē
 suam esse uerum & æternum cibum uitæ, qui uiui-
 ficet & seruet omnes qui eo fruuntur, quem non
 manducantes adfirmat morte perire. Quid itaq;
 Quia caro eius non est ex carne neq; carnalis, sed
 spiritalis.

spiritualis, ideo neq; digeri potest, neq; mutari, qđ
perire non potest, ut nec alia omnia, que sunt ex
spiritu: & omnino cibus ille habet aliam naturā,
quā cibus corruptibilis. Mutatur hic in corpus
uescentis eo, ille è contra mutat uescentem & sibi
conformem reddit, nempe spiritualem, uiuum &
æternum, qualis est cibus quo fruitur: ait enim Chri
stus, Hic est panis de coelo, qui dat uitam mundo.

Siue igitur edatur Christi caro corporaliter, si
ue spiritualiter, idem est corpus, eadem caro spiri
tualis, idem cibus nesciens perire, qui in cœna ore
corporaliter, & corde spiritualiter percipitur, se
cundum Christi institutionem, uel solum spirituali
ter mente per uerbum, ueluti docet Christus cap. 6.
Ioan. Nā quod in cœna ore corporaliter sumitur,
nihil ei detrahit, ut ideo sit necesse, quod fiat caro
siue carnalis cibus, sed siue intret in os, siue in ani
mam, idem est corpus, quemadmodum cum in mun
do uersaretur, idem manebat Christus, siue in bo
norum siue in malorū manus perueniret, Quapro
pter non debebat Zuinglius talem nectere conclu
sionem: Si Christi caro editur, Nihil inde fit nisi
caro, Valet ea argumētatio, cum sermo est de carne
bubula uel suilla, sic loqui cōpetit Capernaitis, sed
hoc modo erat argumentandum, Si Christi caro edi
tur, nihil ex ea fit nisi spiritus, siquidem est caro spi
ritualis, nec sustinet se mutari, sed mutat & edenti

confert spiritum. Còm igitur hoc corpus nostrum
 obnoxium uermibus etiam habeat spem resurre-
 ctionis & uitæ æternæ, oportet, ut fiat spirituale,
 & quicquid in ipso est carnale consumatur, id ue-
 ro efficit hic cibus spiritualis, qui perceptus corpo-
 raliter absomit carnē eius, & mutat ipsum, ut fiat
 homo spiritualis, hoc est, in æternum uiuus & sa-
 uus. unde Apostolus scribit 1. Cor. 15. Resurget col-
 pus spirituale, nam in huius cibi perceptione ita
 res geritur, ut crassiore exemplo utar, ueluti si lu-
 pus ederet ouem, & ouis esset cibus tantæ uirtutis,
 ut mutaret lupum & faceret ex eo ouem. Ita nobis
 corporaliter & spiritualiter manducantibus Chri-
 sti carnem, cibus ille tantam uim habet, ut in suam
 naturam nos immutet & ex hominibus carnalibus
 peccato & morti obnoxijis faciat spirituales, san-
 ctos, & immortales, quales etiam iam sumus,
 quanquam in fide et spe, necdum enim est
 reuelatum, in die gloriosi aduentus
 Christi clare id uide-
 bimus.

DE VER-

BIS AVGVSTINI SV.

PER CAPVT VI. IOANNIS,

Quid paras dentes & uentrem? Cre
de & manducaſti.

HOC dictum Augustini nihil pas-
trocinatur Sacramentarijs, licet
uideatur ab eorum partibus stas-
re. Cum enim Augustinus mentio-
nem faciat dentium & uentris,
pugnat eius sententia contra Capernaitas & Sa-
cramentarios nostros, qui sentiunt Christi corpus
debere dentibus lacerari, atteri, & in uentre dige-
ri, perinde ac frustum aliquod bubule carnis, Id ue-
ro nusquam docent in orthodoxa fide recte institus-
ti, neq; nos miselli sic docemus, quod isti pro certo
sciunt, sed scientes ignorat. Eadem est sententia Au-
gustini, ubi in psalmum 98 scribit, non editis corpus,
quod uidetis &c. sicut ipse se declarat in preceden-
tibus, q; eos reprehendat, qui putabant, Christum
corpus suum dissectum in partes distributurum.

Quod si mordicus uelint inherere his uerbis
Augustini, auferent nobis omnino Christi carnem e-
tiam spiritualiter, nam ita sonant, non sanguinem

Bibetis qui effunditur, quasi alio sanguine et carne sit fruendum, quam Christi. Atqui non aliam carnem & sanguinem manducamus etiam spiritualiter, quam eandem ipsam, quæ oculis exposita adfigebatur cruci. Nō ergo Augustinus negat, aut reprehendit, Domini corpus et sanguinē sumi, ut uerba ipsius sonant, sed carnaliter ita manducare, quemadmodum comeduntur farcimina & panis, eaq; dentibus attrita in uentriculo digeruntur.

Ommino hoc desideratur in sacramentarijs, & in hoc hallucinantur, quōd Christi corpus (ut ait Paulus 1. Cor. 11.) non discernunt ab alia carne, ac non aliter loquuntur de Christi carne, ac si esset corruptibilis, peritura caro, concoctioni & digestionī obnoxia, qualis in macello emitur, & coquitur in culina. Tam cæci sunt talpa, ut non uideant carnem Christi expertem corruptionis, interitus, & immortalem esse, ut Psal. 15. de Christi carne canit, Non fines sanctum tuum uidere corruptionem, & caro mea requiescet in spe. Mors semel experta est uires suas, ut carnem Christi corrumpere & consumeret, sed frustra, non ualebat eam cōsumere, uerūm Christus morti uentrem & uictū dilacerabat, in plura, quā centies mille frustra, ita ut morti dentes excussi & disiecti euauerint, ipso resurgente ad uitam immortalem. Erat enim cibus ille fortior & efficacior, quā ut mors eum ferret & consu

& consumeret, adeo ut deuoratore[m] consumpserit
 & confecerit penitus. Deus est in illa carne, Dei ca-
 ro est, spiritualis est caro, est in Deo, & Deus in
 ea, ideo est uiua, uiuifica, datq; uitam dñibus ea
 nescentibus, tam corpori quàm anime. Si hoc unum
 Sacramentarij potuissent perspicere, & admittere
 ad animum, nunquam ad eam amentiam essent re-
 ducti, ut nos calumniose carnuoros proclamarent,
 sed potius in sinum suum inseruissent manus, &
 (quod Germanicè proverbialiter dicitur) suum
 contrectassent nasum. Nam ipsimet uerè sunt &
 appellantur Sarcophagi, qui in tanta causa tam cras-
 sis, insulsis & carnalibus cogitationibus occupan-
 tur, indulgentes stultæ & impie credulitati, quòd
 caro Christi, ut alia, sit inutilis & corruptibilis,
 Interim omnis confidentia & gloriatio eorum in
 hoc consistit, quòd putant id sufficere ad uictoriam,
 & iacta esse solida fundamenta ueritatis, cum scri-
 pturæ & patrum sententias inflectunt, peruers-
 tunt & attemperant ad suas opiniones, cum inde
 absit res longissimè. (Resutat D. Lutherus duas
 blasphemias Sacramentariorum, alteram, q. presen-
 tia corporis Christi in Eucharistia sit inutilis, al-
 teram, q. non sit necessaria.)

Dux sunt tetra & abominabiles blasphemie
 Oecolampadij, quòd querit ad quid conducat uel
 necessaria sit corporis Christi presentia in pane Si

non demonstramus utilitatem & necessitatem, intendit inde concludere, nihil esse, nihilq; habere ueri doctrinam de presentia corporis Christi in coena. Quid dicam? quidue conquerar de Diabolica temeritate & petulantia? Est, si non sit nobis in promptu, & facile demonstrare, qua ratione utilis sit & necessaria presentia corporis Christi in Eucharistia, num propterea Dei uerbum falsum & uanum insimulabitur? aut ad nostrum sensum & opinionem inflectetur? Pia mens timens Deum aliter se comparat & gerit. Prima illi questio est de uerbo Dei, Quod cum audit, ambabus manibus & pedibus explodit & reprimat disputationem de utili & necessario. Nam reuerenter & modeste in timore Dei respondet, O Deus fateor meam cecitatem & ignorantiam, nescio quid mihi conducatur, quidue sit necessarium, neq; cupio temere id scire, uel inquirere, sed tibi fidem habeo, qui solus nouisti pro tua diuina sapientia, & optime mihi cupis pro tua paterna bonitate: satis habeo, & gaudeo, quod audio uerbum tuum, & tuam cognosco uoluntatem. Ceterum obsessi Satânica superbia inuerso rei ordine, hac disputatione, (cui usui & ad quid opus sit) uolunt obruere Dei uerbum, collocant se in tribunali, Deum in ius uocant, & tanquam aliquem oberatum debitorem sibi constrictum postulant rationem reddere, cur sic loquatur, & talibus

bus utatur uerbis? In quem usum cedat? quid referat ad eum modum loqui & agere? Nisi paratum habeat responsum, et edisserat, quis sit usus, quæ necessitas, statim crucifigunt eum, ut maleficum aliquid quem. Postea cum Iudæis gloriantur, non aliter, quàm si indubitata ueritati opitulentur, ac Deum magno sibi demereantur obsequio. Quis non exhorrescat talia audire & tam grauius impingunt, qui Dei uerbum ad hominum placita & captum uolunt attemperare.

Vos ergo cōpello Domini, qui sedetis ad gubernacula, et tales habetis doctores, etiam atq; etiã uos moneo, attendite, quos habeatis concionatores, credite laruas esse Diaboli, quæ sub hypocrisis & blandis uerbis, Diabolum Dei loco uobis ob oculos proponunt. In hac siquidem disputatione sese aperiant, & in clara luce manifestos se præbent, quod nihil prorsus rectè intelligant de uerbo Dei & fide. Sanctus Paulus Rom. s. ait, Nescimus quid petamus. Idem quodammodo etiam Ethnicus Socrates nouit cum diceret, Petendum esse à Deo, ut daret nobis utilia, ipsum enim multo melius, quàm nos id scire quæ nobis essent profutura. Nostri uero Sacramentarij cōtendunt ad altiora subuehi supra Deum, eiq; præfigere metam, & scire quid nobis expediat, & opus sit credere, ni faciat, astant dicturi illi in os, Mendacia profers. Si autem aliqua præditi

essent intelligentia fidei, eiusq; uel scintillam aliam quam sensissent, non ignorarent profecto, summam esse fidei uirtutem, præclaram indolem & gloriam, temere scrutari nolle, quorsum id uel conferat, uel opus sit, quod credit: refugit enim Deo præscribere, præformare & uocare in disquisitionem, quare, ad quid, ex qua necessitate aliquid præcipiat, aut mandet, & gaudet insipientiam suam agnoscere, dare Deo suam gloriam, & simplici fide ex eius uerbo pendere. Pudeat ò duces cecorum nos hæc adhuc ignorare, & tamen tot libros effunditis, seu euomitis potius in orbem, cum ingenti iactantia, ut in lucem exponatis uestram stulticiam, & infeitiam coram omnibus.

Deus mandabat Abrahamo, ut immolaret filiū suum Isaacum, ibi Abrahamo penitus abditum & occultum erat ad quid id factū opus esset. Quòd si ille uoluisset cum Deo contendere, aut cognoscere, quid inde boni consecuturum, quæ necessitas id posceret, aut Dei uerbum calumniari, quam mihi ille fuisset adeptus benedictionem? Non aliam certe quam Lucifer in cælo meruit. Habebat mater nostra Eua uerbum Dei interdicens, Ne ederet de arbore scientiæ boni & mali, accedebat tum ad illā seductor Diabolus eandem hanc questionem mouens, Cur Deus hoc præcepit? ac si diceret, ad quid prodest? ad quid opus est? Age nihil est, non id sibi uult

nihil Dei uerbum, quod tu tibi persuades: & cum ca-
 lumniator falsum sensum adfingeret & Eua disce-
 deret à uerbo Dei, illa prolapsa nos omnes secū tra-
 xit. Per simili plane modo res ea gesta est, quo nos
 per Sacramentarios tentans adoritur, seq; serpen-
 tino suo uentre arrepiens, insinuat disputans, cur
 Christus corpus suūm reposuit in pane? quorsum
 cōducit, quorsum opus est? quid refert? nihil est, nō
 id uult uerbum Christi. Ita uenenata sua mendacia
 ac blasphemias uenditāt pro genuino scripturæ sen-
 su, & clarissima ac certissima ueritate. Hinc Paulus
 monet nos 2. Cor. 11. cauere insidias astuti serpētis
 dicens, metuo ut quemadmodum serpens Euam se-
 duxit astutia sua, ita corrumpantur sensus uestri, &
 excidant à simplicitate quæ est in Christum. Quis
 inficias iuerit, hæc esse uerissima? Sacramentarij abs-
 ducunt nos per imposturas suas à simplicitate uer-
 borum, (hoc est corpus meum) quæ miram habent
 perspicuitatē. Sed detur sane possibile esse, Christiū
 carnē suā dissectam in frusta uisibiliter & corpora-
 liter dare edendā, quemadmodū Capernaitæ pere-
 peram intelligebant, & ut sacramentarij somniāt,
 non ideo tamē fuerit inutilis, neq; recte dictū Chri-
 sti eò detorserint, Caro nihil prodest. Quare? quia
 obstat articulus nostræ fidei, quod credimus carnē
 Christi plenā esse deitate, plenā copia æterni boni,
 uitæ et salutis, et q̄squis de ea sumeret partē aliquā,

una sumeret Theſaurū æterni boni, uitā, ſalutē, & quicquid eſt in ſanctiſſima illa carne, & ſi crederet, haberet utiq; inde uitam & ſalutem, ſi uero nō crederet, nihil illum iuaret, ſed multo magis tantum bonum ei obſeſſet. tam impoſſibile eſt, carnem Chriſti concidi, diuidi, lacerari, corrumpi, & interire, ſiquidem caro eſt ſaluifica, diuina, & incorruptibilis, conteſtante hoc Petro Acto. 2. his uerbis. Impoſſibile erat Chriſti carnem detineri à morte, cum prædictum ſit Pſalmo 15. Non ſines ſanctiū tuum uidere corruptionem, & Apoſtolo Ioanne cap. 18. ex Moſe citante: Os non comminuetis ex eo. Semel pati et mori potuit, ſed non amplius moritur, non poteſt deſſecari fruſtulatim, non diuiditur, non frangitur, non manditur, non digeritur, nō corrumpitur, neceſſe eſt ſimul totam concipi, naſci, geſtari, edi, credi &c. Et ubicunq; eſt, proſit neceſſe eſt, Nam nihil niſi utile & bonum in ſe habet, & largitur omnibus ueſcentibus, præterquam ubi abſq; fide eſt, Nam ſine fide non conducit, ut Paulus teſtatur inquiring, Immundis omnia immunda. & Rom. 14. Quicquid non eſt ex fide peccatum eſt.

Proinde repetens dico, uix aliam blaſphemiam noſtro ſeculo auditam eſſe execrabilioſam, à qua merito bonæ mentes abhorrent, quàm quod Zuin-
glius & Oecolampadius non erubeſcunt effutire,
quòd

quòd Christi caro non proſit manducata corpora-
liter, ne credentibus quidem, quaſi uerum bonum
deſinat eſſe uita propter noſtram uſurpationem, et
neceſſe ſit ſubſtantiam & naturam eius mutari,
prout ab hominibus edatur uel nō edatur, Et quaſi
ſit caro uacua, & expers diuinitatis. Hinc infallibi-
liter iudicare licet, quòd per eos Satanas mendax
loquatur. Spiritus enim ſanctus nō adeo ſui obliui-
ſcitur, ut tam indigne & contumelioſe blaſphemet,
ac inutilem eſſe carnem proclamet, in qua ipſemet
Deus inhabitat, per quā nihil niſi bonū & omnibus
modis utile operatur, ubicunq; ſit, ſiue in pane, ſiue
in cœlo, ſiue in corde. Neq; quicquam ſubleuat eos
gloriatio inanis, in alijs omnibus integrè Chriſtum
ab illis prædicari, et gloriam eius prouehi: quiſquis
enim in una parte ſeu articulo negat, blaſphemat
eiq; conuiciatur, in nullaa liaparte recte de eo do-
cere, neq; honore afficere poteſt, ſed hypocrifiſis &
fucus ſunt omnia quantumcunq; ſplendore ſuo præ-
ſtringāt oculos. Nam aut totus Chriſtus retinetur,
aut totus amittitur, non partitur, nec diuidit ſe, ex
toto corde & tota anima uult diligere & honorari.
Diabolus autem per Sacramentarios præparat uia
alijs hereticis exorituris, qui dicen, Chriſtum nihil
eſſe, neque carnem neq; diuinam naturam habere
quæadmodum in primitiua Eccleſia contigit. Quòd
ſi hæc res nihil eos mouet, nec reuocat ad reſipiſcē

CONTRA SACRAMENT.

tiam, nec ceteros excitat, ut ab illis sibi caueat, Diabolus qui eos irretitos tenet, deprehendant & figiant, nihil est reliquum uel consilij uel auxiliij, scientes & prudentes ruunt in exitium, absque mea tasmen culpa, sanguis ipsorum super caput eorum. Ego monendo nusquam ipsis desui.

Et si autem nemo pius cupiat scire, quid conducat, quod credit corporis Christi presentiam in pane, sed simpliciter in timore et humilitate uerbo Dei se submittat cui inuititur, nos tamen indicabimus aliquot utilitates, quanquam non propter Sacramentarios, ut eos doceamus, qui nostra nihili pendunt, nec quaerunt, ut discant, sed Diabolus per illos nobis insultat.

Prima utilitas haec est, quod Spiritus elati sua sapientia, & magistra ratio excaecantur & pudent, ut superbi impingant offensi, & corruant, neque unquam participent cenam Domini, humiles uero erecti surgant, & soli percipiant Christi cenam, & impleatur illud Simeonis Lucae 2. Hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel. Est enim apprimè utile & bonum, superbos impie blasphemos ea ratione separari, ne sacrae cenae participes fiant. Credunt Sacramentarij in Eucharistia solum panem & uinum esse, presentiam corporis & sanguinis Christi tollunt, proinde certo ita est, ut credunt, ita habent, neque aliud praeter panem & uinum sumunt, neque corporaliter neque spiri.

spiritualiter communicantes.

Non postremū inter utilia et bona locū sibi hoc uendicat, nō inter indignos nostrum bonū dispergi, sed apud solos humiles sanctū & purū conseruari.

De altera utilitate attigimus nonnulla superius, ex Ireneo alijsq; ueteribus, quod nostrum corpus, Christi corpore pascitur, ut spes nostra firma consistat, corpus nostrum uitam habiturū eternam, ab illo eterno cibo corporis Christi, quod edit corporaliter, quæ utilitas licet sit corporalis, est tamen permagna, et ex spirituali emanat. Christus enim etiā corpus nostrum in eternum uiuificabit & glorificabit, quæ res est multo maior, quàm quod ad breue tempus nos pascit suo corpore. Ideo uult in nobis esse naturaliter (inquit Hilarius) tã in anima q̄ corpore, secundū uerbum suū Ioan. 6. qui me manducat in me manet et ego in eo. Si edimus spiritualiter, per uerbū spiritualiter manet in nobis in aīa. Si carnē Christi manducat corpus nostrū, manet in nobis corporaliter, & nos in illo, ut nos edimus Christū ita in nobis manet, & nos in Christo, Non enim concoquitur aut mutatur sed ppetuo nos immutat, aīam in iusticiā corpus in immortalitā: ē in hanc sententiā patres locuti sūt de corporali māducatiōe.

Tertiam utilitatem spero euidentissimè demonstrari posse, nam necesse habent fateri, nos in coena habere uerbū Dei, nimirū hoc, quod dicit Christus,

Hoc est corpus meum, quod pro uobis traditur. Hic est sanguis meus, qui effunditur pro uobis in peccatorum remissionē. Vicissim itaq; quæro, An nō sit utile uerbum Dei? Si negant aliquid prodesse, cur dicit Propheta Esaias cap. 55. uerbum Dei non redire uacuum absq; fructu? Cur Paulus Rom. 1. uocat uirtutem Dei ad salutem omni credenti? Cur appellat uerbum uitæ, uerbum gratiæ, uerbum salutis, uerbum sapientiæ? &c. nunquid uita, gratia, salus, sapientia, potētia, uirtus, res sunt inutiles, quid tum demum utile fuerit? Quid ergo adeo insaniunt nostri satrapæ, quærentes, ad quid prodest Christi corpus in synaxi? quasi uero disputent de carne bubula: & cur Dei uerbum remouent ex oculis, perinde ac si habeamus cœnam citra Dei uerbum. Quos hîc mihi dixeris esse Capernaitas & carniuoros? Nos habemus uerbum Dei in cœna, hoc diffiteri nequam possunt: uerbum autem Dei infinita cōmoda affert, imo efficit omnia, parit, nutrit, ac corroborat fidem, uincit peccatum, Diabolum, mortem, infernū & mala cūcta, reddit nos Deo subditos, imo filios, & heredes Dei facit, glorificat Deum, gaudio cumulatur angelos, exhilarat & delectat omnes creaturas. Hæc tanta bona in cœna Domini omnia adesse oportet, quandoquidē uerbū Dei habet coniunctū.

Atqui, oclamant illi, non quærimus, an uerbum Dei sit utile, sed quid per se corpus Christi in pane conferat

conferat? Age age Luthere, age habes hîc quod te probe exerceat, hîc sudabis satis, sane est aliquid, cur animus excidat præ metu istius fastuosi spiritus, si tam sublimia & ardua disputare pergat. Ego uero si uicissim obiecero ac dicturus sim: non patiar unquã corpus Christi separari à uerbo, fortassis me exhibilarêt. Verùm concedamus ea quæ isti somniât, Christi corpus solum esse in pane, nec adesse ullum Dei uerbum, quod tamen est impossibile, contemplemur obsecro, quid lucri, quàm uic uictoriã sint reportaturi, effugientes imbres in aquam incident, uitantes Charybdim incidet in Scyllam. Nam si adest corpus Christi absq; externo uerbo, non aderit tamen sine interno & æterno uerbo, quod est Deus ipse Ioan. 1. Nam hoc uerbum caro factum est, & est in carne. Iterũ ergo quero, An ne Deus ipse prodesse queat? Certè cum in mundo cõuersaretur inter homines tam proderat, ut omnes quos tangeret sua carne, sanaret. Voce sui corporis in clamans Lazarus uocabat ex sepulchro, leprosum tangens mundabat, ambulans super mari, mergenti Petro porrigebat manum, circunquaq; in Iudæa obambulans faciebat miracula multa, & bene merebatur de omnibus. Ea nempe est illius indoles & natura, ut præsens ubi adest, beneficia sua præstet, qui fieret, ut in pane non prodesset cum tamen eadem illa sit caro, idem illud uerbum, eiusdem nature, ut nõ possit

non bono esse & conducere? Rursum obijciunt isti: Non videntur neq; sentiuntur illa commoda & bona. O boni, id ne remoratur & obsistit uobis? uerè quidem ad Sacramentarios nulla redit utilitas, si quidem sentire & palpare uolunt, ne habeant necesse fide niti, quemadmodum sarcophagi & Capernaite uolebant sentire mordicus, Nos autem contenti fide, scimus corpus Domini conducere, ubi ubi sit, si præsens in pane corporaliter fide manducatur confortat animam, per id quod credit esse corpus Christi, quod ore sumitur, atq; ita fides pendet à corpore presenti in pane.

Iam ne utiquam est inutile sed saluificum, quod fidem fulcit, portat & confirmat, itidem, os, caput, collum totumq; corpus, sumens corpus Christi suis commodis fruuntur, ut uiuât in sempiternū cum in nouissimo die resurgent ad æternam beatitudinem.

Hæc occulta illa est uirtus & utilitas de corpore Christi redundans in cœna in corpus nostrum, non enim potest non prodesse, neq; ociose aut frustra adest, Necessario igitur pro sua natura, confert corpori nostro uitam & salutem.

Hæc à me dicta uelim, si posset corpus Domini in Eucharistia præsto esse absq; uerbo Dei, sed id ne utiquam fieri potest, adest enim uerbum Dei (hoc est corpus meum) quod comprehendit & exhibet nobis corpus Christi corporaliter, ideo oportet
Christi

Christi corpus per uerbū prodesse. Quòd si Christi caro aliud esset nihil, q̄ caro bouis, & tamen uerbum Dei haberet additum, & iuberet edere eam, conduceret tamen propter uerbum.

Cùm Abrahamo promitteretur filius Isaacus (qui tamen erat caro & filius naturalis) Abrahamus à Deo pronunciabatur iustus, quòd crederet promissioni, datum iri sibi illum filium, Rom. 4. Hic licebit Sacramentarijs disputare, quid Isaacus conferat ad fidem Abrahami, ac deinde contendere, Isaacum nihil unquam fuisse, spiritum adesse oportere, carnem nihil prodesse. Quid uero mirū, Isaacū uel carnem bubulam prodesse comprehensam & propositam in uerbo Dei, cum Diabolus, mors, peccatum, infernus & omnia mala cedant in bonum, & adiumentū pijs, cum uerbum Dei ac fides accedunt? quòd si mihi mors cedit in bonum corporis & animæ, cum nitor uerbo Domini dicentis, qui perdit animam suam propter me, inueniet eam, atque ita mors necesse habeat per uerbum regere & confortare animam ad iusticiam & obedientiam fidei, & corpus meum percellere ad uitam eternā, non mihi corpus Christi uiuificum, salutare, & plenum Deo tam conferret, per uerbum, quàm, mors, peccatum, Diabolus, infernus, & quæuis alia mala? Ceterum ista nō cadunt sub oculos & sensus. Sed heus tu, nec sensibus nec oculis expositiū est, Diabolus & mor

tem per uerbum bono esse electis. Fides ea uidet & sentit. Accedite nunc (amabo) & nobis persuadete, quandoquidem mors sine Dei uerbo non prodest, sed obest, necessario consequi, quòd nihil sit, siquidè hoc iecistis fundamentū, id nihil esse, quòd nihil pdest, adeo ut corpus quoq; Christi nihil ualeat prodesse.

Ingens & fastuosa sapientia, qua extremè despicunt Dei uerbum, ueluti Oecolampadius facit in blasphemo Antisyngrammate suo, eò inducit illos, ne peruideant in Eucharistia uerbum Dei, & solummodo inhiant in corporalem manducationem, putantes uerbum Dei nihil nisi spiritalia debere proponere, et nullis omnino rebus externis & corporalibus occupari. Hæc quædam adhuc supersunt semina de spiritu Munizeri & Carolstadij qui respuebant prorsus omnia externa & corporalia, quoad tandè toti in carne absorberentur. Deus autè uice uersa agit, nullum uerbum aut mandatum proponit quo non externum & corporale aliquid comprehensum nobis offerat. Abrahamo dabat uerbum complectens filium Isaacum. Saul accipiebat uerbū de interficiendis Amalecitis: Noë dabatur uerbū inuolutū signo iridis. Sic progressus inuenies per totam scripturam, uerbo Dei annexam rem quampiam externā & corporalem. quòd si Sacramentarios Duces & magistros sequamur, adfirmabimus stultè, eiusmodi res externas & corporales planè inutiles

inutiles & nihil esse. Consimili modo in coena, proponitur nobis uerbum, quo cōprehenditur corpus Christi pro nobis traditum, ut adsit nobis ad manducandum, eaq; manducatio cōducat ad remissionem peccatorum, iuxta id quod uerba habent, quēadmodum oportebat Isaacum corporaliter Abrahami filium nasci, secundum promissionem, & iridem corporaliter in caelo consistere secundū uerbum Dei.

Quinetiam Sacramentarij nolint uelint, coguntur fateri, in sua illa spiritali communionē aliquid corporeum proponi. Nam corpus Christi, etiamsi sedeat ad dexterā Dei, nihilominus tamen corpus est, & res externa corporalis cōstans carne & ossibus, quæ spiritus non habet, ut ait Christus Lucæ ultimo, Spiritus carnem & ossa non habet, sicut uidetis me habere. Si tantopere illis placet, addictos esse Muntzero, neq; ferre uolunt carnem & ossa, tum neque edent spiritaliter, quin edant carnem & ossa.

Quid uero interest seu potius quid confert amplius, anima edere carnē & ossa, quàm ore manducare? In ore si nihil est utile, quid in anima proderit, cum ubiq; eadem sit caro & ossa. Ceterum nihil admittunt, nihil habere sustinent, nisi spiritum, eum habent puta Diabolum, carnis & ossiū expertem.

Equidem non indiligenter hanc partem, quod externa nihil conferant, tractaui, scribens cōtra Ca

rolstadium, & ea sic distinguenda esse ostendi. Res
 externæ sine uerbo Dei nihil cōducunt, quales sunt
 traditiones. Papæ, res autem externæ annexæ uer-
 bo Dei sunt utiles & salutare, siquidem hærent in
 uerbo, & fidem fulciunt, sicut paulo ante dixi de
 Isaaco & arcu cœlesti, qui utriq; res sunt corpora-
 les, sed quia annexæ & cōprehensæ sunt uerbo Dei,
 oportebat Abrahamū fidem suā adfigere nascitura
 Isaaco in uerbo promisso. Diabolus autem cum suis
 phanaticis, hostis est tam infestus uerbo Dei, ut sem-
 per id ab externis rebus diuellere conetur. Deus
 autem non patitur distrahi sed indissolubili nexu
 ea coniungit. Iam quantumcunq; in clamentur, in Eu-
 charistia non solum sunt res externæ, sed coniun-
 ctæ cum uerbo Dei, Hoc est corpus meum, surdis ta-
 men auribus trās mittunt, tanquā insani ingemitan-
 tes subinde, externa nihil prosunt, externa nihil
 conducunt, neq; ante desistit spiritus iste Muntzeri
 q̄ turbas dederit, quas ante excitauit. Etenim cum
 eodem ferātur spiritu, timendum est, ne eosdē pro-
 ferant fructus. Nam qualis est arbor tales fert fru-
 ctus. Etenim ex isto spiritu, seditiosam doctrinam
 existere necesse est, quod Magistratus nulli sit uisui,
 tanq̄ res externa, quandoquidē auribus & oculis
 clausis, neq; audire neq; uidere dignātur, Magistra-
 tum cōprehensum esse in uerbo Dei & à Deo ordi-
 natum, Rom. 13. Cuius rei fides, corā Deo certe nō
 est

est inanis aut inutilis, & non potest spiritus ille nõ turbulentè et seditiose agere. Res ipsa cõsideretur. Magistratus utiq; est res externa, & tamen sulcit fidem, & inter ea quæ sunt fidei locũ obtinet, propter uerbum cõplectens magistratum Rom. 13. Sed his nihil efficitur apud dementatos, donec capita collisa fregerint.

Perq̃ autem scire uelim, unde cognitũ habeãt, Vnum esse Deũ, filium Dei assumpsisse humanam naturam, ad salutẽ, rectã requiri fidem, ac reliquos omnes articulos nostræ fidei, qui nõ cadunt sub rationis captum, utrum hos cognouerint ex spiritu, priusquã corporaliter & externè aliquid de his audierint uel legerint: hoc negaturos pro certissimo habeo, nam per externũ uerbum, ex scriptura acceperũt. cur ergo detrahitur, externo uerbo, uis et efficacia sua, per quod datur spiritus sanctus unã cum omnibus suis donis? Ah ceca superbia eos huc impulit, q̃ Christum ad dexteram Dei concluserunt, tanquam in cõclauẽ aliquod, nec credunt eũ presentem adesse in uerbo & rebus externis, de quibus loquitur uerbum eius, ideo nesciunt, ut Sanctus Paulus ait, quid loquantur & de quibus affirmant, adfectantes esse scripturæ magistri, facti uani loqui, 1. Timoth. 1. aliàs de his copiosius & prolixius dicemus.

Porro alteram hanc nobis questionẽ mouent Sa

cramentarij, quid opus est præsentia Christi corpo-
 ris in Sacramento, fides absq; ea per Euangelium
 prædicatū potest confirmari? Recte sane, iterū ne
 Deū in ius adducere libet, & cum eo expostulare
 inquirendo, quæ eum adigat necessitas, aut ad quid
 nos indigeamus, ut nobis uerbū & opus suū propo-
 nat? num pro stultis nos habet? quasi nos nō æque
 atq; ille sciamus, quid tam nobis q̄ illi opus sit: num
 existimat, se ideo solum sapere, quia solus sit Deus,
 nosq; spiritu plenos docere & reformare præsu-
 mit? Si habet ille carnē & sanguinem nos habemus
 spiritum. Caro eius nihil prodest, spiritus noster ui-
 uit. Aliā nos ei præcinemus cantilenā, meminerit,
 talia nobis dicat uerba, talia exhibeat opera, quæ
 pro sapientia & captu nostro intelligamus, nobis
 esse necessaria, sin minus, stat sentētia, q̄ erit nobis
 Capernaita Atreus Thyestes et carniuorus, nos finē
 respiciemus, ut se cōtra nos defendere poterit. Quid
 tibi hic placet spiritus? est ne sic satis submissus, mo-
 destus et bene moratus? ni fallor probe tēperat sibi,
 & abstinet Basileæ à maledictis, conuicijs & mor-
 sibus & iuste reprehendit Lutherū iacentē plaustra
 conuiciorum, & mordentem undiq;. At quīnam ue-
 rius male audiūt ob insectationes, maledicta et mor-
 sus, illi ne qui maledici & mordaces insectātur Deū
 atque homines, an illi qui seductores redarguunt?
 Hoc demum uerē est trabem gestare in oculo suo,
 & sic

Et festucam in alterius oculo reprehendere.

Hæc altera est detestanda blasphemia Oecolampadij: nam qui quærit temere et præfractè, ad quid opus sit id quod Deus loquitur & facit, is effert se supra Deū, seq; sapientiorè Deo constituit: hic ille est spiritus Muntzeri, qui ore impuro nefanda expuens, dicebat se egesturū in scripturā, & Christū, si non ad spiritū ipsius sese attēperarent, & omnino cum eo cōgruerent. Muntzerū mox iisdem uenstigijs insecutus Zuinglius, nobis affirmātibus, nos edere corpus Christi in cœna, inuisibili, & incōprehensibili modo, erupit in hæc uerba exclamās aduersus Christū: O præclarā lucem mundi, quā pulchrè nos illuminat, si hoc non debemus scire, quomodo corpus eius in pane edatur, non multū abest, quin eodē quo Muntzerus honore illū adficiat. Cor homini pio præ indignitate & dolore dissiliat, cū audit Diabolū cum suis phanaticis, tam petulanter & contumeliose uenenū suū effundere. Aut uolunt isti ratione metiri & intelligere, quomodo corpus Christi sit in pane, aut arguere pro falso, q, adsit ibi, qui adsequi satis haud ualent, qua ratione fiat, q, os aperiant, linguā mouent, calamū manu capiunt, & his multo minutiora, quid dicā eos non satis intelligere quomodo uideant, audiant, loquantur aliasq; corporalis uitæ exerceant functiones?

Res istas omnes sentimus & indies in his uersa

mur, neq; tamen intelligimus, quo gerantur modo, & audeamus adhuc inquirere, & sub captum ac cognitionē nostram redigere, quo modo in pane corpus sit Domini, & negare Christum esse lucem & doctorem nostrum, si id nos suffugerit.

Quamquam autem nihil nos obliget, ut reddatur ratio, ad quid presentia corporis Christi sit necessaria in Eucharistia, ex abundantia tamen à me id indicabitur.

Primo necessitas ponitur ex parte Dei, nam si corpus Christi in coena non adesset, in uerbis suis fieret mendax. En habes splendida specie illudens Diabole, quæ necessitas requirit in coena corporis Christi presentiam. Deus enim uerax est: quæ dicit, facit, & potens est ea facere. Cum ergo dicat, Hoc est corpus meū, & uocula, hoc, demonstret panem, quod in confesso est etiam apud Sacramentarios, necesse est adesse ibi corpus eius, hæc necessitas spectat ad Dei gloriā, ut retineat laudem ueritatis, quam sibi uendicat, prædicans se esse ueracem & fidelem, Nobis uero non difficile fuerit credere, nō magnopere hæc necessitatē attingere ad Deū spiritualemente phantasticorū, neq; ualde cum de ea laborare, facile ferret, Deū nostrū carneum & pisum, uanū ac mendacem esse, qualis ipse fuit ab initio, non stare dictis, neq; implere, quæ dicit, ut ipse consueuit.

Alterā necessitas inducitur ex parte nostræ fidei.

Nam

Nam fide in uerbum Dei nobis opus est, quando quidem eam ob causam nobis annuncietur, ut nos ei fidem habeamus, & Deus à nobis fidē requirat, ubi adest eius uerbum. Habemus uero uerbum Dei, quod corpus Christi comprehendit, & exhibet nos bis præsens. Ut ergo necessaria sunt uerbum & fides, ita necessarium nobis est corpus Christi uerbo comprehensum, ut recta fides nostra cum uerbo consentiat, cum illa duo, uerbum & corpus nō sint separanda: quod si separatum & absq; uerbo esset, tamen foret nobis necessariū, siquidem in eo est uita & salus. Obijcitur nobis, hæc extra Sacramentum fieri posse, uerum, sed possent nos minus fieri absq; corpore Christi sedente ad dexteram Dei, an ob eam rem, ad dexterā Dei non erit? Possit item salus contingere, absq; Euangelio: nam quis obsisteret Deo, quisue prohiberet ne faceret, si placuisset illi, factō nos redimere, sine prædicatione, & huiusmodi nature assumptione, sicut condidit cælum & terram, & continue operatur, perficiens omnia in cælo & in terra, absque externo uerbo, neque tamen nunc fit homo. An ideo nihil erit Euangeliū? quoniam autē placet illi per adsumptā naturam humanā, ut per uerbū, & in cœna per panē dona sua dare, quis tu es Satana superbissime, & ingratisime qui ausis disputare, cur non tali aut alio modo id faciat? Tūc modum & metam Deo præfi-

ges pro tuo arbitrio? tuum erat præ gaudio exultare, quòd Deus eo quocunq; illius uoluntati uisum est, faciat modo, dummodo tu consequaris salutem, Putas ne etiam mihi adlubescere posse, ut queram, cum in omnibus concionibus, detur copia audiendi Euangelium & peragendi memoriam mortis Christi, quorsum opus est etiam in super uti cœna, ibi edere panem & bibere uinum? Quorsum attinet, sacram scripturam priuatim domi legere? Quæ est necessitas priuatim admonendi & consolandi inuicem, cum illa omnia in publicis concionibus fieri possint? Nonne pueriles & cæcæ sunt istæ cogitationes in tanta causa? Deo uisum est, replere mundum suis bonis, seq; uarijs modis exhibere ut nobis tum uerbo tum operibus suis opituletur & nobis suppeditet uires & robur: nos contra ita fastidiosi & delicatuli sumus, ut illi obsistere & eum solum modum admittere & ferre uelimus qui nobis placeat. Apage, totus niger & perditissimus es Diabolus. Hæc iam de his satis.

APPEN

97

CONTRA
A P P E N
DIX EX CONCESSIO.
NE D. LVTHERI DE
cœna Domini.

V M scripſiſſem, quòd caro
Chriſti non pertineat ad priorẽ
partem ſententiæ, Ioan. 3. Quod
natum eſt ex carne caro eſt, ſed
ad hanc poſtèriorem: quod na-
tum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt,
idq; à me eſſet probatum firmiſſimè ex fidei noſtræ
cõfeſſione & hiſtoria Euangelij, ubi Angelus dicit
ad Iosephum Matth. 2. Quod in ea natum eſt ex ſpi-
ritu ſancto eſt, Et Luc. 1. ad Mariam, Quod ex te
nascetur ſanctum, uocabitur filius Dei, His ualidiſi-
mis testimonijs ſcripturæ nihil aliud oppoſuit quàm
nudum ſuum $\alpha\upsilon\tau\omicron\varsigma\ \epsilon\phi\eta$, hoc unũ reſpondiſſe con-
tentus etiam Chriſti carnẽ natam eſſe ex carne, me
non recte, nil niſi ſpiritum, ex ea facere. Nos uero
ſcimus Chriſti carnẽ non poſſe cõprehendi ſub hoc
dicto, quod natum eſt ex carne caro eſt, etiamſi plus
decies ingeminaſſet eſſe $\gamma\upsilon\omega\mu\eta\nu$ & uel quindena
Allæoſes ſuas cõmutationes, non aliter quàm Trape-
zite menſas ſuas, proponerent, nihil ad rem facit, q̄

78   CONTRA SACRAMENT.

fit γέννησις. Christus Ioan. 3. sermonem habet de re generatione, & ueteris hominis carnalem generationem damnat, negans, quòd ex carne natus possit uidere regnum Dei nisi regeneretur.

Sit ergo Anathema & maledictus, si quis dixerit, Christum esse carnem ex carne natam, nam caro Christi non est damnata, nec habet opus regeneratione, ut uideat regnū Dei, sed est sancta, nobisq; attulit nouā natiuitatem. Deducendi sunt Sacramenta rñ in scholam & docendi, quid significant caro & spiritus. Nam Zuinglius carnem intelligit creaturā, que non est spiritus, qualis est cōdita à Deo, de qua Christus dicit Luc. ultimo, Spiritus carnem & ossa nō habet. Quis fuerit possibile, ut recte intelligat locū citatum, & similes in quibus damnantur caro & sanguis, cum constet omnes creaturas esse bonas Genes. 1. & Christus res à se conditas non damnet? Hac quidem ratione extra omnem controuersiam est, Christi carnem & sanguinē extitisse ex Maria uirgine, sed quia caro & sanguis accusantur Ioan. 3. quòd non possint uidere regnū Dei, cōsequitur, carnem ibi non significare creaturā, uidelicet, corpus, ossa, cutem &c. cum hæc omnia sint res bonæ condite à Deo.

Proinde caro eo loco non significat simpliciter sanguinē, ossa, medullas, et reliquas partes corporis humani, ut sunt creatura Dei, sed accipitur in eo sensu,

sensu, ut est in sua natura, opere, usu, ingenio, mente, uoluntate, cæterisq; uiribus, et operationibus suis absq; spiritu sancto. Hoc scilicet sensu caro accepta non prodest quicquã, sed damnata est, ubi in rebus diuinis agit pro indole & captu suo, Ideo nõ uoluit Christus nasci ex uiri semine propagatione carnas li, ne ex carne, hoc est, carnis operatione, concupiscentia & uoluntate, sed ex solius spiritus sancti uirtute & operatione nasceretur, absq; omni labe, & contagio peccati. Hinc caro eius tota est spiritus, sanctitas & mundicies nam quid poterit aliud esse sanctitas & mundicies quàm spiritus?

Sacramentarij uero spiritum tantum intelligunt substantiam expertẽ carnis & osium, sanctitas, puritas & innocentia non habentur apud eos pro rebus spiritualibus. Næ indoctos se declarant stipes in his tantis rebus. uolunt docere multa & non intelligunt uerba, quæ sonant. Christus Ioan. 3. spiritũ uocat etiam renatos ex spiritu, quos nemo negauerit habere carnem, ossa, medullas. Satis superq; de his scripsi in alio libro, sed si uel millies scribam, Sacramentarij tamen aut non legunt aut floccipendunt, Quam obrem illos missos facio.

FINIS.

XVI 923 | 2

Br 938 599-10

